

ORDE VAN DEN PRINCE

VLAAMS-NEDERLANDS GENOOTSCHAP
VOOR TAAL EN CULTUUR

2 WOORD VOORAF • 3 CULTURELE DIVERSITEIT EN SAMENWERKING TUSSEN NEDERLAND EN VLAANDEREN
8 VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENDAG • 9 ALGEMENE RAAD KIEST VOOR EXTERNE COMMUNICATIE 10
GEZICHT OP EUROPA: VERNIEUWING IN DE PRAKTIJK • 12 VERSLAG VAN HET PRESIDIUM
13 DE ORDE EN DE NEDERLANDSE CULTUUR • 14 NIEUWS UIT DE VERENIGDE STATEN
16 NIEUWS UIT ZUID-AFRIKA • 17 KUNST OOK EEN TAAL • 19 DE BOEKENPRINCE
20 WIJ GEDENKEN / LEDEN IN DE KIJKER

NIEUWSBRIEF 24/2

Verzendadres: secretariaat Orde van den Prince, Gounodstraat 2A, bus 31, 2018 Antwerpen, tel. 03/ 257 05 55

24ste jaargang / nummer 2 / nov-dec 2004 / verschijnt tweemaandelijks / afgiftekantoor: Antwerpen X

NIEUWSBRIEF

tweemaandelijks ledenblad van de
Orde van den Prince

Hoofredactie:
Jooris van Hulle

Eindredactie:
Guido Theunissen

Redactieleden:
Cas Goossens
Frank Hellemans
Rob Kemperink
Godfried Lannoo
Wim van Heugten
Wim Wijnands

Gewestcorrespondenten:
Brabant-Oost: Carl Hermans
Brabant-West: Amedé Lefever
Buitenland: Jan Ellers
Holland en Groningen:
Guillaume Berkhoff
Limburg: Jaak Bergers
Oost-Nederland: Wim Wijnands
Oost- en Zeeuws-Vlaanderen:
Liesbeth Haitsma Mulier
Schelde-Dommel: Jan Rosier
Schelde-Mark: Erik Thiers
West-Vlaanderen: Didier Van Nielandt

Kaftontwerp: Studio Lannoo, Tielt
Lay-out: X-oc, Borgerhout
Druk: Van de Velde, Antwerpen

Verantwoordelijke uitgever:
Paul Peeters
Gilles de Pélichylei 97
B-2970 Schilde
BELGIE

Secretariaat Orde van den Prince
Gounodstraat 2 A, bus 31
B - 2018 Antwerpen
Tel.: 03/257.05.55
Fax: 03/257.05.54
Geopend: maandag, dinsdag, donderdag
en vrijdag van 9 tot 15.30 uur
en woensdag van 9 tot 13 uur

E-post: orde.van.den.prince@skynet.be
Webstek: <http://www.ovdp.net>

Woord vooraf

UITDAGINGEN

“Welke verantwoordelijkheid nemen wij naar onze maatschappelijke omgeving, indien wij onszelf als een bevoorrecht genootschap zien?” Het is één van de pertinente vragen die onze president in zijn toespraak op de Algemene Ledendag stelde. Voorts zei hij onder meer: “En dan versta ik onder cultuur niet enkel de cultuur met een grote C, de schone kunsten, de literatuur, maar al die gebieden waar normen en waarden onze samenleving tot een beschaving maken: de wijze dus waarop je met elkaar omgaat in ziekte, bij handicap en leed binnen de gezondheidszorg en de sociale zekerheid; de wijze waarop je kennis overdraagt binnen het onderwijs; de wijze waarop je zaken met elkaar doet, waarop je omgaat met andere culturen.”

Het is duidelijk dat we nu, na het noodzakelijke verjongingsdebat, de intensievere relaties tussen de leden, afdelingen en gewesten meer willen gaan benutten. Samen met anderen heb ik die dynamische drang tijdens de Algemene Ledendag duidelijk kunnen aanvoelen. “Hoog tijd om de zandbak van de apolitieke struisvogels onder ons achter te laten, in het besef dat we onze doelstellingen slechts kunnen realiseren binnen een krachtenveld dat altijd politiek geladen is. Hun politieke ontkenningen steunen juist dat deel van het krachtenveld waarvan de Orde niets te verwachten heeft, waardoor een groot deel van de leden in gewetensnood komt.” Directer kon ik de reactie van een van de deelnemers aan deze dag zelf niet verwoorden.

Over welke verantwoordelijkheid gaat het? Welk antwoord kunnen we bieden? We moeten onze unieke mogelijkheden, die voortvloeien uit ons ledenbestand, omzetten in een sterkere externe profilering, waarbij we duidelijk kenbaar maken waarvoor we staan. Ons genootschap kan en moet zijn rol als denktank spelen in een continu veranderend Europa, moet zijn leden die zitting hebben in beleidsbepalende en besluitvormende besturen, ondersteuning bieden en argumenten aanreiken. Onze gemeenschappelijke cultuur bewaren en versterken, in verbondenheid met anderen, is de doelstelling die de Orde sterker moet maken.

“Gedrag na (Benelux-)Verdrag” is het uitgangspunt van een werkgroep die nu van start gaat. Een werkgroep die haar bevindingen zal voorleggen aan de leden, die competente sprekers zal aanreiken aan afdelingen en gewesten, die ruimte krijgt om, in eventuele samenwerking met andere verenigingen, haar argumenten pro en contra omtrent een eventueel vervolg in 2008 maatschappelijk uit te dragen. Inmiddels wordt gepeild naar de interesse om een tweede werkgroep op te richten rond “Haalbare gezondheidszorg en maatschappij”. Door de unieke mix van onze leden zouden we tot een interessant gespreksforum kunnen komen, los van de gesloten medische omgeving en met dezelfde ruimte als de eerste werkgroep. Kortelings wordt ook dat initiatief voorgelegd aan het presidium. En wat doen we in onze omgang met andere culturen en de cultuur met de grote C? Laten we niet te veel hooi ineens op onze vork nemen en eerst uitkijken naar de dynamiek die we kunnen ontwikkelen binnen de eerste twee projecten. Voor de grote C ben ik er alvast van overtuigd dat ze beter zal gedijen op de zee van een bewustere en gedrevenere cultuurgemeenschap.

Ronald De Wilde
vice-president Orde van den Prince

Culturele diversiteit en samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen

Het is mij altijd een raadsel gebleven waarom de in de Amerikaanse sociaal-wetenschappelijke literatuur meest geciteerde Nederlandse auteur zo onopgemerkt is gebleven in de kringen van de Orde. Dit is des te frappanter, daar het door hem bestreken terrein “core business” is voor de Orde, namelijk de culturele verschillen en gelijkenissen tussen volken en landen, in dit geval tussen Nederland en Vlaanderen. Geert Hofstede heeft een internationale reputatie opgebouwd als onderzoeker op dit domein. Daarbij komt dat zijn bevindingen voor de Orde van groot belang kunnen zijn in haar streven om een vruchtbare samenwerking en synergie op gang te brengen tussen Nederland en Vlaanderen.

De samenwerking tussen de leden of afdelingen kan alleen gebaat zijn met meer kennis en een betere erkenning van de culturele gelijkenissen en verschillen. Die een naam geven, een gezicht als het ware, kan een bijdrage leveren tot een betere samenwerking, omdat ze dan beter begrepen en gehanteerd kunnen worden. Een correcte diagnose is de voorwaarde voor een heilzame therapie. En, zoals zal blijken uit onderstaand onderzoek, bestaan er naast enige overeenkomsten wel degelijk opmerkelijke verschillen. Misschien heeft dit doodzwijgen te maken met het feit dat Hofstede steeds in het Engels heeft gepubliceerd en niet verbonden was aan een prestigieuze universiteit?

Gerennommeerd onderzoeker

De Nederlander Geert Hofstede (° 1928) begon zijn loopbaan bij IBM, waar hij een eerste internationaal onderzoek opzette naar culturele verschillen en overeenkomsten in 1968. Hij zegt: “*Cultuur is vaker een bron van conflict dan van synergie. Culturele verschillen zijn op hun best een last en dikwijls een echte ramp.*” In 1980 verscheen zijn boek *Culture's Consequences*. Dit standaardwerk werd in 2001 opnieuw uitgegeven, deels herwerkt en aangepast. In 1991 publiceerde hij zijn opus magnum over de culturele verschillen en overeenkomsten tussen 53 landen en volken, waaronder België en Nederland: *Cultures and Organizations, Software of the Mind, Intercultural Cooperation and its Importance for Survival*, McGraw-Hill. De gegevens over Vlaanderen en Wallonië afzonderlijk heb ik gekregen van ITIM, Culture and Management Consultants. Het werk is gebaseerd op onderzoek bij IBM, maar werd overgedaan met meer landen in de jaren '70. Niet alleen is Geert Hofstede de meest geciteerde Nederlandse auteur, maar hij behoort ook tot de tien meest geciteerde Europese schrijvers in de Amerikaanse sociaal-wetenschappelijke literatuur. Toch blijft het jammer dat er na zijn grootscheepse onderzoeken in de jaren '70 geen actuelere onderzoeksresultaten meer werden voortgebracht. Hofstede was hoogleraar Organisatie-antropologie en Internationaal Management

aan de Universiteit Limburg in Maastricht en sinds 1998 is hij hoogleraar emeritus.

In deze tekst, die veel verschuldigd is aan Hofstede, wil ik eerst toelichten wat met cultuur wordt bedoeld. Dan volgen de vier cultuurdimensies volgens Hofstede, met de scores voor Nederland en Vlaanderen. Hij heeft in de loop van zijn onderzoek inderdaad eerst vier belangrijke culturele dimensies geïdentificeerd. Bij later onderzoek in onder meer China is er nog een vijfde dimensie bijgekomen, maar er bestaan geen onderzoeksresultaten voor België. Daarom laten we die vijfde dimensie weg in dit verhaal. Na de analyse van de resultaten voor Vlaanderen en Nederland volgen nog enkele minder wetenschappelijke beschouwingen en speculaties over de mogelijke gevolgen voor de samenwerking tussen Nederlanders en Vlamingen.

Mentale programmering

Problemen tussen landen ontstaan of geraken niet opgelost, doordat de verschillen in denken, voelen en gedragen niet worden begrepen of ernstig genomen. Ieder individu en ieder volk draagt een denkpatroon, een manier van aanvoelen en een neiging tot gedragingen mee die niet aangeboren, maar aangeleerd zijn. Veel daarvan ontstaat al in de prille jeugd, omdat een persoon op die leeftijd het ontvankelijkst is voor aanleren en assimileren. Die vroege mentale plooiën zijn later nog zeer moeilijk te veranderen of glad te strijken. Hofstede noemt ze dan ook een “mentale programmering”, de software van de geest. Deze mentale programmering is het onderwerp van dit artikel. Het is een belangrijke bouwsteen van onze cultuur.

De cultuur van een volk, zegt Hofstede, bestaat uit verschillende lagen: zie figuur.1

- Het meest zichtbare, maar ook meest oppervlakkige niveau is dat van de **symbolen**: hoe men spreekt, welke woorden men gebruikt, hoe men zich kleedt, hoe men zich gedraagt, de statussymbolen, waar men iets koopt en eet, op vakantie gaat enz. Het is het niveau van het waarneembare gedrag. Deze symbolen zijn veranderlijk en worden door andere groepen wel eens overgenomen, waardoor de oorspronkelijke

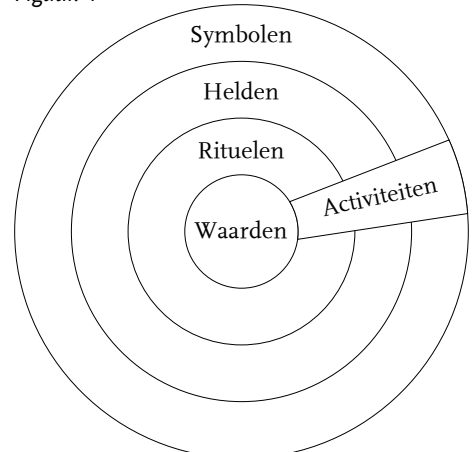
groep weer naar nieuwe symbolen grijpt. Veel zogenaamde cultuurveranderingen zijn simpelweg op dit niveau te situeren en kunnen niet als een echte cultuurverandering worden bestempeld.

- Een tweede niveau is dat van de **idealen, idolen en helden**: personen die eigenschappen bezitten die men bewondert en wil navolgen. Dat kunnen reële personen zijn (sportvedetten, politici, zakenmensen, filmacteurs of zangsterren, wetenschappers) of figuren uit de literatuur (Pallieter of Baas Ganzendonck, Tijn en Lamme Goedzak, Pietje Bell en Dick Trom, Max Havelaar) of zelfs striphelden (Tom Poes of Ollie B. Bommel in Nederland versus Jerommeke of Lambik in Vlaanderen).
- **Rituelen** vormen een derde niveau: het zijn collectieve activiteiten die technisch vaak overbodig zijn, maar sociaal noodzakelijk geacht worden (religieuze, politieke, economische of sociale bijeenkomsten, feesten, herdenkingen, processies, bedevaarten...).

Deze drie niveaus vormen het niveau van de activiteiten, de dingen die men doet en dus kan waarnemen en die ook betrekkelijk veranderlijk zijn.

- De **grondslag** van al die activiteiten zijn de **waarden** die een gemeenschap koestert. Waarden op zich zijn echter niet zichtbaar en vaak is men zich zelfs niet bewust van hun bestaan. Het zijn diep ingeprunte opvattingen over wat hoort en niet hoort, wat

Figuur. 1

mooi is of lelijk, goed of kwaad, prijzenswaardig of verfoeilijk. Ze vormen de diepste grond, waarop het gedrag en de oordelen zijn gebaseerd. Ze zijn relatief stabiel en veranderen slechts heel geleidelijk. En ze worden aangeleerd en zijn dus niet aangeboren. Het is een mentale programmering, de software van de geest. Hofstedes studie heeft de verdienste dat voor een groot aantal volken, regio's en landen enkele belangrijke waardegroepen zichtbaar worden gemaakt. Daardoor moet het mogelijk zijn beter te begrijpen waarom een aantal opstellingen, houdingen, reacties, kortom gedragingen bestaan en kunnen worden waargenomen. We zijn in staat om van verontwaardiging over een bepaald gedrag over te gaan naar verwondering en soms bewondering of op zijn minst naar een begripvolle opstelling. Een volgende stap bestaat erin middelen te vinden om er constructief mee om te gaan.

Hofstede heeft in 53 landen onderzoek verricht naar de culturele waarden die er gehanteerd worden. Op die manier kon hij de overeenkomsten en verschillen wetenschappelijk vaststellen en in zekere zin zelfs de kwantiteit ervan meten. Hij heeft op grond daarvan de volgende vier fundamentele dimensies (of

waardegroepen) gedefinieerd voor het meten van interculturele verschillen tussen naties:

- "Power distance" of Machtsafstand;
- Individualisme/Collectivisme;
- Mannelijkheid/Vrouwelijkheid;
- "Uncertainty avoidance" of Onzekerheidsvermijding.

Machtsafstand

Deze dimensie stelt vast hoe men in de onderzochte groep denkt en voelt over macht, gezag, status en rijkdom. Het is de mate waarin mensen aanvaarden dat er markante verschillen tussen leden of tussen groepen bestaan, gebaseerd op kennis, kunde, macht, geld of status. In hoeverre de minder machtigen binnen een land verwachten en aanvaarden dat de macht ongelijk verdeeld is. Het is de kijk van een volk op ongelijkheid. Een *hoge machtsafstand* is een indicatie voor een soort klassensysteem, waarin redelijk weinig mobiliteit naar boven mogelijk is en waarbij de afstand tussen de klassen groot is. Een *lage machtsafstand* betekent dat de gemeenschap de verschillen inzake macht, status en rijkdom tussen burgers minder beklemtoont, terwijl de gelijkheid en kansen voor iedereen worden benadrukt.

In de volgende tabel vindt u de score van Nederland en Vlaanderen (Tabel 1). Voor de duidelijkheid wordt eveneens van de 53 landen de hoogste en laagste score vermeld (een getal normaal tussen 1 en 100) ⁽¹⁾ evenals de rangorde voor Nederland en Vlaanderen (van 1 tot 53).

Er is een markant verschil tussen Vlaanderen, waar een grotere aanvaarding van machtsverschillen bestaat, en Nederland, waar dat veel minder het geval is. Dit verschil in opvatting uit zich in allerlei gedragingen en activiteiten. Het leidt ertoe dat de loonverschillen tussen de klassen in Vlaanderen groter zijn dan in Nederland. In Vlaanderen leren de ouders hun kinderen respect te hebben voor meerderen en in het onderwijs is er meer discipline. De leiderschapsstijl in Nederland is op consensus en overleg gericht, terwijl er in Vlaanderen meer hiërarchische verhoudingen primeren. De communicatie in Nederland is opener, assertiever en minder gereserveerd. In Vlaanderen is er meer afhankelijkheid van de leiding en de overheid. Nederland behoort voor deze dimensie tot de groep van de noordelijke en westerse landen (Scandinavië en de Angelsaksische landen), terwijl Vlaanderen meer aanleunt bij de scores van Zuid-Europa en een aantal Aziatische landen.

(1)	GROOT		KLEIN	
	Maleisië	Vlaanderen	Nederland	Oostenrijk
(rang)	1	26	40	53
(score)	104	61	38	11

(2)	HOOG		LAAG	
	USA	Nederland	Vlaanderen	Guatemala
(rang)	1	4	7	53
(score)	91	80	78	6

(3)	mannelijke vs. vrouwelijke waarden	
	individuele beloning	vs. solidariteit met de zwakken
	economische groei	vs. milieubescherming
	sterk leger	vs. grote ontwikkelingshulp
	competitiegeest	vs. zorgen voor
	presteren	vs. beschermen
	groot	vs. klein
	sterk	vs. zwak

Individualisme/Collectivisme

In een maatschappij met een *hoog individualisme* zijn de banden tussen de individuen zeer los. Ieder wordt geacht voor zichzelf en zijn onmiddellijke familie te zorgen. In een maatschappij met een *laag individualisme* zullen personen vanaf hun geboorte geïntegreerd worden in sterk samenhangende groepen, die levenslang voor het individu zorgen in ruil voor een totale loyaliteit. (Tabel 2)

De verschillen zijn hier niet relevant. Beide landen leven in een "ik"-cultuur. Dat is vrij typisch voor de westerse rijke landen. De armere landen hebben over het algemeen een aanzienlijk lagere individualiteitscore. Dat verklaart voor een deel de problemen die westerlingen hebben met migranten uit een arm land die meestal een niet-individualistische cultuur hebben en wier groepsgedrag nogal eens op westers onbegrip stuit.

(1) De schaal van 1 tot 100 werd voor het eerste onderzoek ontwikkeld. Bij het tweede onderzoek waren meer landen betrokken en vond men scores die hoger waren dan de 100 uit het eerste onderzoek. Vandaar dat soms de score 100 overschreden wordt.

Mannelijkheid/ Vrouwelijkheid

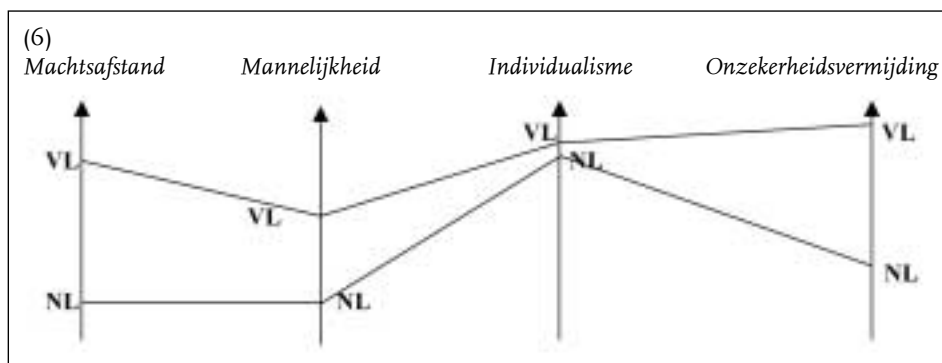
Deze dimensie meet de verschillen in waarden die eerder als mannelijk respectievelijk vrouwelijk ervaren worden. In hoeverre beklemtoont een gemeenschap het traditionele mannelijke rolmodel van prestatie, controle en macht? In een *hoge mannelijke cultuur* is er een groot verschil tussen de seksen. Mannen domineren en controleren de vrouwen. Een *lage mannelijke cultuur* wijst op minder mannelijke controle en meer gelijkheid tussen de seksen. Het betreft verschillen die te maken hebben met waarden. (Tabel 3 en 4)

Hier zijn de verschillen groot. Nederland, samen met de Scandinavische landen, scoort bijzonder laag inzake mannelijkheid. Vlaanderen is aanzienlijk minder vrouwelijk en bevindt zich in het gezelschap van landen als Frankrijk en Spanje. Hun score is niet extreem mannelijk. Vergeleken met Nederland is de cultuur er echter veel minder vrouwelijk zonder extreem mannelijk te zijn, zoals in Japan, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en de VS. In alle landen zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen: vrouwen scoren vrouwelijker dan mannen. Maar in de meest vrouwelijke landen betekent dit niet dat de mannen mannelijk scoren; alleen scoren ze minder vrouwelijk dan de vrouwen. Als we kijken naar de populaire "helden", zien we reeds een typisch verschil. In Nederland is de goede oude Ollie B. Bommel populair, een soort antiheld. In Vlaanderen zijn het Jerommeke, de Rode Ridder... Hoe mannelijker, des te meer kans op een conflictmodel in de sociale sfeer. Vergelijk het aantal stakingsdagen in Vlaanderen met Nederland. In Wallonië, dat nog veel mannelijker scoort (60), is dat conflictmodel nog duidelijker aanwezig. Dat speelt Vlaanderen trouwens geregeld parten in nationale sociale onderhandelingsrondes en bij bedrijfsreorganisaties, bijvoorbeeld bij de NMBS en De Post.

Er is een grote correlatie tussen vrouwelijke culturen en succes in economische sectoren zoals transport, dienstverlenende en consultancybedrijven en bio-industrieën. Mannelijke culturen scoren beter in zware industrietaakten, vooral uitrustingsgoederen en in bulk chemicaliën, waar de dingen snel, efficiënt en goed moeten gebeuren. In mannelijke culturen wordt bij de opvoeding van de kinderen voorgehouden: jongens mogen vechten en

(4)	MANNELIJK		VROUWELIJK	
	Japan	Vlaanderen	Nederland	Zweden
(rang)	1	35	51	53
(score)	95	43	14	5

(5)	HOOG		LAAG	
	Griekenland	Vlaanderen	Nederland	Singapore
(rang)	1	5	35	53
(score)	112	97	53	8

zich verdedigen is een erezaak (in een recent scholenonderzoek scoorde Vlaanderen op dit punt het hoogst in de EU). Jongens huilen niet, alleen meisjes huilen. Wat telt in het leven, is presteren en succes hebben. Vrouwelijke landen, zoals Nederland, hanteren veeleer een harmoniemodel met de vakbonden. Jongens en meisjes mogen er huilen. Het is zeer belangrijk te zorgen voor de zwakkeren (ouderen, gehandicapten) en de instandhouding van de natuur en het cultureel erfgoed. Ontwikkelingshulp in Nederland krijgt meer middelen dan in Vlaanderen. De belastingsystemen pakken de rijken harder aan. De tolerantie tegenover softdrugs, joyriding, zelfmoord, prostitutie, omkoperij en immigranten is er hoger dan in mannelijke landen.

Onzekerheidsvermijding

Dit is de moeilijkste van de vier dimensies. Het gaat om de tolerantie tegenover het onvoorspelbare, het onzekere, het niet-gestructureerde ("uncertainty" en "ambiguity"). Onzekerheid creëert een vage vrees ("anxiety"). En elke maatschappij heeft middelen gezocht om die onzekerheid te verminderen (wetgeving, technologie, religie). De kern van de onzekerheid is een persoonlijk aanvoelen.

Maar het wordt op een gelijkaardige wijze aangevoeld door vele leden van dezelfde gemeenschap. En het is verworven en aangeleerd van generatie op generatie en wortelt niet in de rationaliteit. Het is de mate waarin leden van een maatschappij zich bedreigd voelen door onzekere of onbekende situaties. Een *hoge onzekerheidsvermijding* is op regelgeving georiënteerd, met veel wetten en regels en controles om de onzekerheid te verminderen. Een *lage onzekerheidsvermijding* betekent dat er minder bezorgdheid is om "ambiguity" en "uncertainty" en meer tolerantie voor afwijkende meningen. Dat weerspiegelt zich in een minder op regelgeving georiënteerd beleid, dat gemakkelijker verandering aanvaardt en meer en grotere risico's durft nemen. In landen met een hoge onzekerheidsvermijding komen de mensen over als drukdoend, gejaagd, emotioneel, agressief en actief. In landen met een lage onzekerheidsvermijding komen de mensen over als rustig, kalm, traag, ietwat lui en beheerst. Dat is de perceptie van de waarnemer en ze is afhankelijk van het eigen waardesysteem. (Tabel 5)

Hier is er sprake van een zeer relevant verschil. Vlaanderen scoort uitzonderlijk hoog, Nederland laag. Typische gedragspatronen bij een hoge onzekerheidsvermijding zijn: gevoe-

lens worden meer geuit, al dan niet in woorden, hoge zelfmoordcijfers (vergelijk de cijfers van België met die van Nederland), veel verkeersovertredingen, hoge maximumsnelheid, regelgeving tot in de details, minder geneigd om risico's te nemen (vooral wanneer ze vaag zijn), strikt toezicht op kinderen, sterke hiërarchie (in die zin is er een correlatie met de eerste dimensie machtsafstand), nood aan structuur, identiteitskaart verplicht bij zich, behoefte aan leiders die weten wat ze willen (Dehaene, Tobback), geneigd tot implementatie eerder dan creatie. Een lage onzekerheidsvermijding leidt dan weer tot min of meer tegenovergestelde gedragingen.

Samenvatting

Alleen voor individualisme scoren Vlaanderen en Nederland vergelijkbare cijfers. (Tabel 6) Voor de drie andere dimensies is er een groot verschil. Dat heeft gevolgen voor de opstelling en gedragingen van Nederlanders en Vlamingen in een groot aantal situaties. We beperken ons in de volgende beschouwingen grotendeels tot de gedragingen die met het lidmaatschap van de Orde te maken hebben.

Beschouwingen voor de Orde

MACHTSAFSTAND

Tegenover de Orde, de beslissingen van het Presidium en de Keure stellen Nederlanders zich veel kritischer op dan Vlamingen. Ze zijn veel minder geneigd centrale instructies te aanvaarden, maar wensen veeleer een uitgebreid overleg om tot een consensus te komen. Vlamingen zullen veeleer geneigd zijn met een minimum aan overleg een genomen beslissing te aanvaarden zonder blijvend protest. Ze ervaren ruim overleg al snel als tijdverlies. Van een Presidium verwacht de Vlaming leiding. Een Nederlander is minder afhankelijk van het Presidium en wil zijn eigen lot in handen houden. Die verschillen mogen ook weer niet overdreven worden, omdat de leden van de Orde minder dan de gemiddelde Vlaming machtsafstand zullen aanvaarden. Aan de andere kant zullen ook de Nederlandse Orde-leden wellicht lager scoren dan de gemiddelde Nederlander. Sprekers op bijeenkomsten van de Orde zullen in Vlaanderen een rustiger optreden hebben en minder geconfronteerd worden met ongeloof en kritiek. In Nederland zal de spreker rechtstreeks te maken krijgen met oppositie en

zeer kritische opstellingen. In Nederland zal men een sessie geslaagd vinden als de aanwezigen goed uit de verf komen. In Vlaanderen verwacht men dat de spreker zal schitteren, bewaren de aanwezigen enige afstand en behandelen ze de spreker met nogal wat respect. Vlamingen zullen geneigd zijn om warme gevoelens te koesteren ten opzichte van een voorzitter, spreker of Presidiumlid. Nederlanders zullen met veel genoegen de voorzitter of spreker in een moeilijk parket brengen.

In het algemeen verwacht een Vlaming dat de Orde een piramidevormige structuur heeft. Dat wil zeggen een duidelijk hiërarchische organisatie, met eigen bevoegdheden voor elke trap van de hiërarchie en een top die het allemaal overziet en dirigeert. Duidelijke richtlijnen en specifieke actieplannen worden verwacht. Voor Nederlanders hoeft die structuur niet, en zeker niet de duidelijk onderscheiden bevoegdheden op de verschillende niveaus. Nederlanders willen een organisatie die consensus bevordert, met veel gelijken en enkele meerderen die weinig te vertellen hebben. Zij wensen teamwerk, waarbij ieder zijn zegje kan doen. Het plaatje doet enigszins denken aan een dorpsmarkt, waar men shopt langs de verschillende kramen en het reuzeleuk vindt dat elk iets anders koopt. Wil men dus een aantrekkelijke Orde creëren voor Nederlanders, dan heeft dat consequenties op organisatorisch vlak: een open huis, veel werkgroepen, veel overleg en inspraak, geen voorgekauwde oplossingen die voor iedereen gelden, geen nood aan strakke beleidslijnen, geen Keure die strikt te nemen of te laten is en meer ruimte voor creativiteit.

INDIVIDUALISME/COLLECTIVISME

Beide landen scoren duidelijk individualistisch. Op dit vlak zijn er geen onderlinge problemen te verwachten. Wel stelt zich bij beide de vraag naar de loyaliteit ten opzichte van de Orde en haar uitgangspunten wanneer die niet zouden stroken met de individuele opvattingen. De *Amicitia* en *Tolerantia* hangen dan wellicht aan een zijden draadje. De "*verbondenheid met de gemeenschap*" en de Orde zitten niet ingebakken in de cultuur. Hier zou het aangewezen kunnen zijn deze begrippen wat beter te omschrijven in concrete, gewenste gedragingen voor elk individueel lid. Individualisten hebben minder nood aan een "geestesgesteldheid" die toch voor iedereen verschillend is. Ze zullen beter reageren op concreet waarneembare gedragingen die deze geestesgesteldheid gestalte geven. In de geschriften van de Orde bestaan er nu reeds

teksten die daarvoor uitstekend als vertrekpunt kunnen dienen.

Voorbeeld: *Amicitia* en *Tolerantia*

- Eerbied tonen voor afwijkende meningen en gedragingen
- Dialoog aangaan en volhouden ook al overwint men niet
- Blijven uitwisselen van opvattingen ook al bevallen ze u niet
- Bereidheid om andere Prince-leden metterdaad te helpen
- Voor elke negatieve opmerking over een lid of afdeling minstens twee positieve formuleren

MANNELIJKHEID/VROUWELIJKHEID

De combinatie van een vrouwelijke cultuur met lage machtsafstand komt slechts voor in Scandinavië en Nederland. Het is een cultuur waar de ouders niet domineren, waar beide ouders bekommerd zijn om de relaties, met levenskwaliteit, met feiten maar ook gevoelens, en waar ze als het ware een rolmodel zijn van betrekkelijke gelijkheid in een familiecontext. In de Vlaamse combinatie (grote machtsafstand en eerder mannelijke cultuur) is het typische familiepatroon er een van een dominante vader met een ondergeschikte moeder, die voor troost en tederheid zorgt. In Nederland verwacht men gelijkheid en dat niemand te ver boven de ander uitsteekt. In dat geval is hij het mikpunt van kritiek en aanvallen, zoals een haas die zijn kop boven de klaver uitsteekt het mikpunt is voor de jager. Pim Fortuyn en recenter Dick Advokaat zijn daarvan tragische voorbeelden. In Vlaanderen worden dergelijke uitstekende leiders wel geduld, zolang ze duidelijke oplossingen kunnen bieden. Deze waarden vormen voor de Orde een moeilijk dilemma: hoe individuele excellentie combineren met de verwachte maatschappelijke middelmaat? En hoe een antiheldcultuur (Ollie B. Bommel) combineren met "Ze zullen hem niet temmen, de fiere Vlaamse Leeuw..."? Vlaanderen is dan ook ontgoocheld over de "*laissez faire*"-houding van de Nederlander inzake het Nederlands als taal in educatie, economie en politiek. Vlaanderen wil hier, mede gelet op de historische uitdaging, een veel krachtadiger opstelling en actie. Omgekeerd begrijpt Nederland moeilijk de Vlaamse emoties over zoiets banaals als taal.

ONZEKERHEIDSVERMIJING

Het grootste verschil tussen Nederland en Vlaanderen wordt op dit vlak vastgesteld. Andere onderzoeken naar "*anxiety*" tonen een

grote correlatie met de resultaten van Hofstede. De hoge score in Vlaanderen kan deels verklaren waardoor het Vlaams Blok met zijn klemtonen op veiligheid en zich afzetten tegen immigranten hier een vruchtbare voedingsbodem vindt. Onzekerheidsvermijding zal de Vlamingen honkvaster maken, minder geneigd te jobhoppen. Hun toezicht op kinderen zal strikter zijn omwille van de onzekerheid of er iets ernstigs zou kunnen gebeuren. Vlamingen willen bezig zijn als remedie tegen hun onzekerheid. Ledigheid beklemtoont de onzekerheid. De vele regels die ze gewild hebben om onzekere situaties te structureren, worden vaak omzeild. Ambtenaren vallen terug op de voorschriften, want dat geeft zekerheid; geen ruime interpretaties dus. In Nederland worden de regels beter gevolgd, want ze zijn functioneler en niet voor de vorm (structuur). Hier ligt zeker een domein voor synergie, waar beide groepen elkaar kunnen aanvullen. Vlamingen zijn meer gestresseerd en dragen een subjectief gevoel van ongerustheid met zich. Nederlanders zullen minder stress en een groter subjectief gevoel van welzijn ervaren. Nederlanders zijn meer strategisch bezig, omdat ze minder nood hebben aan hier-en-nu-acties tegen onzekerheid. Innovatie krijgt er meer kans, want er is een grotere tolerantie tegenover onzekerheid. Vlaanderen zal dan weer meer geneigd zijn deze ideeën praktisch te realiseren. Bij gemengde werkgroepen hebben beide aspecten kans op een optimale behandeling, indien de deelnemers oog hebben voor deze wederzijdse sterke punten en er rekening mee houden.

Enkele kritische vragen

Er zijn grote verschillen tussen de individuen. Op wie zijn de resultaten van toepassing en op wie niet? In sociaal onderzoek gaat het steeds om statistische strekkingen: bepaalde waarden of reacties zullen vaker of sterker voorkomen in een bepaalde groep dan in andere groepen, al zijn er ook in de groep onderling grote individuele verschillen. Men mag daaruit niet afleiden dat elke Nederlander of Vlaming voelt, denkt en handelt zoals de meerderheid. Evenmin zijn alle beschreven gedragingen bij elk individu aanwezig: statistisch zijn ze verspreid over mogelijk meerdere individuen en meer aanwezig dan bij andere groepen. Eveneens stelt men vast dat bepaalde bevolkingsgroepen meer dan andere deze waarden belichamen. Hoe hoger ontwikkeld individuen of groepen zijn, hoe geringer de machtsafstand en onzekerheidsvermijding, maar hoe groter het individualisme.

Is een model dat ontwikkeld werd in de jaren '70 en zijn de resultaten uit die periode nog wel geldig in de 21ste eeuw? Wat het model betreft, kan men stellen dat het nog steeds relevant is. In recente jaren zijn een aantal nieuwe modellen ontwikkeld (Inglehardt, Peter Smith, Trompenaers, Texas University, Schwartz). In elk van die gevallen is er een grote correlatie met Hofstedes model en dat wordt ook door de onderzoekers zelf bevestigd. De onderzoeksresultaten die in dit artikel werden vermeld, zouden niet correleren met Hofstedes model als zijn scores voorbijgestreefd waren. Vele onderzoekers gebruiken trouwens Hofstedes scores om na te gaan of hun eigen bevindingen kunnen worden verklaard met zijn scores. Steeds vindt men blijkbaar relevante correlaties tussen beide. Men dient voor ogen te hebben dat culturen slechts zeer langzaam en geleidelijk veranderen. Veel zogenaamd drastische veranderingen in gedrag zijn geen gevolg van een culturele verandering, maar van een veranderde gedragsuiting van identiek gebleven waarden. Bovendien evolueren culturen in blok, wat wil zeggen dat een groep van landen geleidelijk samen opschuift in een bepaalde richting, waardoor de bestaande verschillen eigenlijk grotendeels behouden blijven.

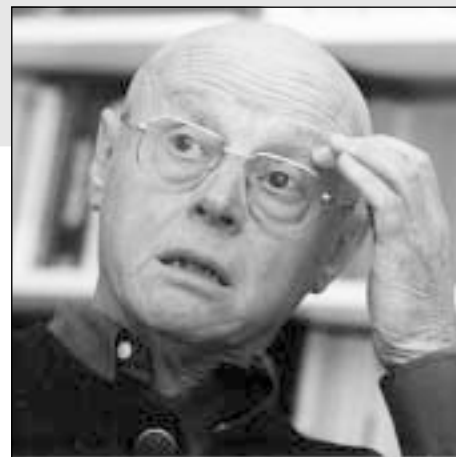
Zijn de resultaten voor Vlamingen ook geldig voor Walen? Er blijkt immers een groot verschil in gedrag tussen Walen en Vlamingen te bestaan. Dat verschil in gedrag uit zich echter niet in grote verschillen in de scores:

- voor *machtsafstand*:
Wallonië 67 en Vlaanderen 61
- voor *individualisme*:
Wallonië 72 en Vlaanderen 78
- voor *mannelijkheid*:
Wallonië 63 en Vlaanderen 43
- voor *onzekerheidsvermijding*:
Wallonië 93 en Vlaanderen 97

Dit betekent dat alleen voor de mannelijke waarden er een redelijk verschil is tussen Wallonië en Vlaanderen. Daarmee scoort Vlaanderen exact hetzelfde voor deze dimensie als Frankrijk, terwijl Nederland met 14 duidelijk veel minder mannelijke waarden huldigt.

Conclusie

Laten we aanvaarden dat een verschillend waardesysteem, gegroeid doorheen de eeuwen, oorzaak is van afwijkende opstellingen ten opzichte van een aantal levenskeuzes. Het gaat er echter niet om welke opstellingen de beste zijn. Waar het om gaat, is zich ervan

Geert Hofstede

bewust te zijn dat ze bestaan, te weten waarop ze gebaseerd zijn, waar ze vandaan komen en te trachten uit de culturele diversiteit profijt te halen voor de samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse afdelingen en leden van de Orde. Er zijn nog andere cultuurgroepen die zich hebben toegelegd op het vinden van samenwerkingsvormen en synergieën tussen afwijkende waardesystemen. Een van hen is Fons Trompenaers, eveneens een Nederlander en de auteur van het boek *Riding the waves of culture. Understanding cultural diversity in business*. Maar dat is weer stof voor een ander verhaal.

Marcel Geypens

lid van de afdeling Limburgse Kempen

Misschien hebt u wel enige bedenkingen bij bovenstaand artikel en wilt u die absoluut kwijt? Dat kan. Stuur uw reactie op naar het secretariaat in Antwerpen. We zullen er maximaal rekening mee houden in een volgend nummer. Uw reactie zal alleszins worden opgenomen op de webstek van de Orde: www.ovdp.net

Verslag van de Algemene Ledendag

Antwerpen, 25 september 2004

Ruim 600 aanwezigen, interessante sprekers, de verwelcoming van het 300ste lid van de Orde, een rijkgevuuld en gevarieerd middagprogramma, een magistraal orgelconcert, een sfeervol banket en niets dan tevreden gezichten na afloop: zo laat de Algemene Ledendag van 25 september 2004 in Antwerpen zich samenvatten. De Algemene Ledendag werd dit jaar georganiseerd door de vijf Vlaamse afdelingen van het gewest Schelde-Mark.

Ter gelegenheid van het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie stond de academische zitting 's ochtends in het teken van de rol van Vlaanderen en Nederland in het Europa van morgen. Gewestpresident Jozef Crousen opende de zitting, waarna president Wim Kok in zijn toespraak de doelstellingen van de Orde in herinnering bracht. Hij wees erop dat de gemeenschappelijke cultuur van Vlaanderen en Nederland een unieke mogelijkheid biedt om de vriendschap en verdraagzaamheid in de praktijk te brengen.

Overeenkomsten en verschillen

De gemeenschappelijke kenmerken van beide landen en de mogelijkheden tot verdere samenwerking werden belicht in de referaten van Luc Teirlinck, ambassadeur van België in Nederland, en Rudolf Bekink, ambassadeur van Nederland in België.

Ambassadeur Teirlinck stelde vast dat zowel Belgen als Nederlanders de neiging hebben te vergroten wat verdeelt en vanzelfsprekend te vinden wat verenigt. Door de uitbreiding van Europa is ons relatieve gewicht afgenomen. Het juiste antwoord daarop is de verdieping van de Belgisch-Nederlandse band. De Benelux verdient een nieuw elan. Ze was het eerste voorbeeld van economische samenwerking binnen Europa met vrij verkeer van personen en goederen. De Baltische staten kijken uit naar dit model. Bepaalde verschillen die de samenwerking bemoeilijken, zijn zeker niet zo absoluut als wel eens wordt beweerd. Ook in het meer "Atlantisch georiënteerde" Nederland bestond tijdens de Irak-crisis een grote bekommernis over het unilaterale optreden van de Verenigde Staten en leeft een kritische houding tegenover Amerika. En in het meer "continentaal gerichte" België is men de noodzaak van een sterke Europese NAVO-pijler blijven beklemtonen en leeft de wens tot versterking van het Atlantische bondgenootschap. Wel bemerkt men een meer significant verschil in economische inzichten tussen de meer Angelsaksische vrijhandelskoers van Nederland en het meer op marktbescherming gerichte Belgische beleid. De ambassadeur besloot met de bemoedigende vaststelling dat de relatie tussen beide landen een nieuwe dimensie heeft gekregen door de Belgische staatshervorming. De nog jonge

Vlaams-Nederlandse relatie is uitstekend en rijk gestoffeerd. Nederland is voor Vlaanderen een prioritaire en betrouwbare partner. Vlaanderen geniet steeds meer Nederlandse belangstelling door zijn efficiënte werkwijze. Dat is zowel het geval in bestuurlijke kringen als in de media.

Ambassadeur Bekink heeft uit zijn nog korte ambtservaring in Brussel geleerd dat grensoverschrijdende samenwerking erg productief kan zijn. Hij verwees naar de problematiek rond het kanaal Gent-Terneuzen en de verdieping van de Westerschelde. Het zwaartepunt van de wereld verschuift van de landen rond de Atlantische Oceaan naar die rond de Stille Oceaan. In dat perspectief is de Schelde-Maas-Rijndelta één grote economische pool en is samenwerking tussen Antwerpen en Rotterdam aangewezen. De verschillen die merkbaar zijn, bijvoorbeeld op het vlak van politieke oriëntatie, moeten niet alleen als een nadeel worden gezien. Het onderscheid kan ook worden omgevormd tot een krachtenkoppel, dat kan leiden tot een toenemende invloed in Europa en de wereld. Op cultureel vlak stelde de heer Bekink dat het Vlaams-Nederlands Huis in Brussel een cultuurpaleis van formaat moet worden. Initiatieven zoals *Ons Erfdeel* moeten blijvend worden ondersteund als drijvende krachten tot samenwerking.

Gezamenlijke toekomst

De gezamenlijke toekomst in Europa werd vervolgens besproken door voormalig premier Jean-Luc Dehaene. Hij was onder meer ondervoorzitter van de Europese Conventie, die ervoor moest zorgen dat de economische slagkracht van de EU door de uitbreiding niet verloren zou gaan. De sociaal-economische integratie bleef daarbij prioritair. Tegelijkertijd mocht de rol van Europa in de wereld niet op de achtergrond geraken. De politieke dimensie was dan ook steeds aanwezig, met een aanzet tot buitenlands beleid. De feitelijke afwezigheid van het politiek verdeelde Europa in de besluitvorming rond Irak heeft de noodzaak van zo'n beleid pijnlijk aangetoond. De plaats van Nederland en Vlaanderen moet in die context worden bekeken. Aan de Europese constructie ligt het subsidiariteitsbeginsel ten grondslag. Daaruit volgt dat er geen tegenstelling bestaat tussen het werken aan de Europese eenmaking en de interne decentralisatie in België. Toch zullen Vlaan-

Tijdens de Algemene Ledendag in Antwerpen werd het 300ste lid van de Orde verwelkomd. Voorts waren er onder meer opgemerkte toespraken te beluisteren van de ambassadeurs Teirlinck (foto) en Bekink en van voormalig premier Jean-Luc Dehaene.

deren en Nederland hun onderlinge verschillen moeten overstijgen om nog iets te kunnen betekenen in de internationale context. De Belgische staatshervorming heeft een belangrijk deel van de spanningsvelden die bestaan tussen beide landen, geregionaliseerd naar Vlaanderen. Daardoor ontstaan nieuwe kansen om oplossingen te vinden. Ook deze spreker benadrukte dat in het nieuwe Europa de Benelux een voortrekkersrol moet blijven vervullen. Het huidige Nederlandse voorzitterschap van de Unie biedt daartoe uitstekende kansen.

Na de academische zitting zwermden de Prince-leden en hun partners uit over de stad en de haven. De afdeling Antwerpen-'t Wit Lavendel had gezorgd voor niet minder dan dertien verschillende mogelijkheden om Antwerpen cultureel en historisch te ontdekken. Een bijzondere vermelding verdient daarbij de speciaal voor deze gelegenheid gecreëerde voorstelling van *Les Liseuses Fabuleuses* in de oude Provincieraadszaal van het voormalige Bisschoppelijk Paleis aan de Schoenmarkt. Met muziek, woorden en gedichten brachten deze lezeressen een evocatie van de goede en kwade kanten van Antwerpen van de 16de eeuw tot nu. Het was een prachtvoorstelling, die op zeer veel enthousiasme werd onthaald. Alle deelnemers aan de Algemene Ledendag kwamen naderhand weer samen in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, waar Stanislas Deriemaeker zowel het Metzler-barokorgel als het romantische Schyven-orgel bespeelde. Een geweldige afsluiter van het culturele gedeelte van deze bijzonder geslaagde Algemene Ledendag, die werd afgerond met een banket in het nabijgelegen Hilton-hotel.

Erik Thiers

François Peeters

beiden lid van de afdeling Noorderkempem

Algemene raad kiest voor externe communicatie

De besluiten die de algemene raad op 8 mei 2004 met verrassend grote meerderheid (77 stemmen voor, 8 tegen en 4 onthoudingen) heeft genomen, luiden een nieuwe episode in: de Orde van den Prince zal extern communiceren. Het is een tamelijk ingrijpende verandering in de bijna een halve eeuw oude afweerhouding om “niet naar buiten te treden”, een geladen term die menigmaal als een doem op het handelen van ons genootschap heeft gerust.

In een informatie- en communicatiemaatschappij is het ondenkbaar om als organisatie met een bewuste maatschappelijke oriëntatie en scherpomlijnde culturele doelstellingen nog langer onder de kaasstolp te vertoeven. De Orde heeft nu bewust gekozen voor de ruimte om vanuit haar opdracht haar ideeën uit te dragen, haar visies kenbaar te maken, haar existentie zichtbaar te maken, haar intellectuele vermogen, kennis en inzichten in te brengen in het publieke debat over taal en cultuur, kortom haar gezicht te tonen. Dat is iets anders dan wat de schroomvalligen “het innemen en naar buiten brengen van standpunten” plegen te noemen.

In het slepende, soms splijtende, maar steeds vruchtbare debat erover heb ik voortdurend betoogd dat externe communicatie niet synoniem is met het uitdragen van collectieve standpunten en dat standpunten van de Orde als geheel nauwelijks maatschappelijke weerklank zouden teweegbrengen. Standpunten dan in de betekenis van formele, door alle bestuurlijke organen in meerderheid goedgekeurde opvattingen c.q. oordelen over bepaalde publiek en politiek belangrijke aangelegenheden. Ik ben trouwens zo vrij te veronderstellen dat weinigen in het maatschappelijke krachtenveld daarin geïnteresseerd zouden zijn. De Orde van den Prince is immers geen machtsfactor; ze wil en moet dat ook niet zijn, maar het is een genootschap van individuele leden en zal dat ook blijven.

De besluiten

Met de besluiten van 8 mei 2004 zijn de discussies daarover definitief voorbij, hoop ik, want helemaal zeker weet je het nooit met zo'n heikele kwestie. De praktijk zal het uitwijzen. In ieder geval hoeft niet meer getwist en getwijfeld te worden over wat met externe communicatie precies wordt bedoeld, welke oogmerken ze heeft, hoe ze gehanteerd kan worden, welke middelen haar ten dienste staan, waar ze haar begrenzing vindt en wie in dat proces waarvoor verantwoordelijk en bevoegd is. De besluiten laten daarover weinig misverstand bestaan. Voor het goede begrip van de meeste leden die nog altijd op te grote afstand verkeren van de algemene raad, ons “parlement”, vat ik ze hieronder summier samen:

1. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor externe communicatie zijn overeenkomstig de bestaande bestuurlijke verhoudingen: de president is eindverant-

woordelijk en eerst aangewezen voor de Orde als geheel; de gewestpresident en afdelingsvoorzitter dragen zorg voor de externe communicatie van respectievelijk het gewest en de afdeling.

2. De eigen media (**Nieuwsbrief** en webstek) worden niet alleen verbeterd ter verhoging van de communicatieve waarde voor de leden, maar zullen ook toegankelijk en informatief zijn voor derden.
3. Algemene, gewestelijke en plaatselijke bijeenkomsten van bijzondere aard en over onderwerpen die het wezen van de Orde raken, kunnen een openbaar karakter dragen.
4. Samenwerking met gelijkgerichte organisaties is mogelijk. Ze beoogt de dialoog met de maatschappelijke en culturele omgeving openlijk aan te gaan. Ze krijgt vorm per activiteit of project.
5. De Orde treedt gevraagd en ongevraagd in de openbaarheid, voor zover deze de mogelijkheid biedt haar gedachtegoed bekendheid te geven en kan bijdragen tot de verheldering van haar doelstellingen en activiteiten.

Maar besluiten zijn – zoals bekend – geduldig; ze bewijzen pas hun waarde voor een organisatie in de praktijk van alledag. Daar de Orde met dit métier nog weinig of geen ervaring heeft, is er enige oefening nodig en zal moeten worden gezien hoe derden reageren op een communicatieve Orde en wat de effecten ervan zijn. Maar de externe communicatie is niet louter instrumenteel; ze ontleent haar betekenis aan de “boodschap”. Ze vraagt derhalve om inhoudelijke voeding en strategisch beleid. Met het oog daarop zal – zo heeft de algemene raad beslist – de begeleidingscommissie, daarbij ondersteund door een werkgroep van leden met specifieke expertise, een meerjarig communicatieplan ontwikkelen. Daarin zal primair het praktisch handelen omtrent de interne en externe communicatie, twee zijden van één medaille, worden uitgewerkt. Het zou een soort handleiding kunnen zijn voor de bestuurlijk verantwoordelijken. Het lijkt niet onverstandig om na enkele jaren van wellicht vallen en opstaan de externe communicatie op haar werking te evalueren.

Onderwijl gaat de begeleidingscommissie onverdroten voort met het Plan van Aanpak, in het zicht van de eindstreep. De geschreven commentaren op het tussentijds verslag IV worden thans geanalyseerd en vervolgens

samengevat in conclusies, die door de algemene raad van 11 december 2004, naar verwachting, worden omgezet in besluiten. Een cruciaal moment, want daarin zijn met name de inhoudelijke aspecten van de vernieuwing aan de orde.

De reacties uit de afdelingen zijn weliswaar in kwantiteit afgenomen – er is waarschijnlijk sprake van een zekere “aardappelmoetheid” – maar allerminst in kwaliteit. Ze zijn kritisch en constructief, ook over de concrete uitvoering. Zo vraagt men zich af wat er met de genomen besluiten inmiddels is gebeurd, want “het duurt allemaal zo lang”. Dit soort verzuchtingen is terecht. De procedures, de meningsvorming, de besluitvorming en de verslaglegging zijn nu al bijna vier jaar gaande. Dat is rijkelijk lang, zeker, maar wel overeenkomstig de vastgelegde planning. En bovendien: het vernieuwen en veranderen van een ledenorganisatie gaat traag; het vraagt immers democratisch verantwoorde procedures en besluiten en die vergen tijd en zorgvuldigheid.

De praktijk

Maar er is niet alleen papier geproduceerd, er zijn niet slechts procedures gevolgd en er wordt niet uitsluitend gepraat. Er is wel degelijk sprake van een praktische verandering. Blijkbaar onttrekt die zich aan het oog van veel leden. Daarom geef ik enkele voorbeelden ter illustratie:

- De agendering, besluitvorming en verslaglegging van presidium en algemene raad zijn verhelderd, verbeterd en versneld.
- De dienstverlening door het algemeen secretariaat aan de bestuurlijke organen, gewesten, afdelingen en leden is en wordt nog steeds geoptimaliseerd.
- Er is een inventarisatie gemaakt van leden die in 2003 om verschillende redenen de Orde hebben verlaten. Het zijn er 100: sommigen zijn overleden, anderen gaven hun ontslag wegens ouderdom of beroepshalve. Van 30 onder hen is de beweegreden echter onbekend. Naar de motieven van de “afhakers” wordt nader onderzoek gedaan om er eventuele lessen uit te trekken voor de ledenwerving. Een hoopvol teken is evenwel dat er in hetzelfde jaar 160 nieuwe leden onze gelederen hebben versterkt.
- Er wordt werk gemaakt van de oprichting van nieuwe afdelingen in noordelijk en oostelijk Nederland en in Europese steden.

- Ten behoeve van de werving van nieuwe leden en de externe presentatie is er een fraai vormgegeven insteekmap gemaakt, die sinds medio dit jaar beschikbaar is voor de afdelingen. Tegelijkertijd is er een nieuw informatief vouwblad over de Orde verschenen, dat samen met andere geschriften in deze map kan worden gestoken.
- De **Nieuwsbrief**, zo hebben de lezers zelf kunnen vaststellen, heeft al enkele bijzondere themanummers gepubliceerd, die goed zijn ontvangen. Er zijn er nog enkele in voorbereiding. Ook de webstek is sinds kort ingrijpend vernieuwd en geactualiseerd.
- De president heeft een strategiecommissie ingesteld die, onder zijn leiding, een toe-

komstplan ontwikkelt, waarin de doelen en resultaten van het Plan van Aanpak worden verbonden met een bestuurlijke strategie. Zo worden organisatie, bestuur en beleid tot één strategisch concept gesmeed.

Dit zijn, naar mijn mening, stuk voor stuk signalen van verandering, tastbare tekens van de voortgang van een niet meer te keren proces, dat zeker ook wat sneller en doeltreffender mag gaan verlopen, mits de vereiste behoedzaamheid en zorgvuldigheid niet in het ongerede raken. De begeleidingscommissie zal begin 2005 haar eindrapport aan het presidium en de algemene raad voorstellen. Het zal het slotakkoord zijn van het jaren-

lange praat-, denk- en schrijfwerk. Maar niet van het proces van vernieuwing, verjonging en verandering, want dat zal onverkort, zonder onderbreking moeten voortgaan, wil ons genootschap, zoals de algemene raad in december 2000 proclameerde, “een verjongde, vernieuwde, open en transparante organisatie zijn, die zich in de 21ste eeuw weet te handhaven als een vitaal, maatschappelijk georiënteerd netwerk, dat zijn identiteit in amicitia en tolerantia met nieuw elan uitdraagt”.

Paul Beugels
voorzitter begeleidingscommissie
Plan van Aanpak
lid van de afdeling 't Sticht

Gezicht op Europa: vernieuwing in de praktijk

Intensief taal- en cultuurbad voor studenten uit Praag en Boedapest

Heel wat uurtjes is er al gepraat en vele bladzijden zijn afgedrukt om het eens te worden over de vernieuwing van de Orde. Hoe geven wij gezicht aan de begrippen interne en externe communicatie? Hoe zorgen wij voor culturele uitstraling buiten de eigen kring en eigen landsgrenzen? Toen de afdelingen Gent I en 't Sticht in 2003 besloten een speciale relatie aan te gaan, kwam al snel de gedachte op om meer te doen dan elkaar te bezoeken. In 2004 zou de Europese Unie immers een sterke uitbreiding ondergaan. Een jonge generatie bewoners van Centraal- en Oost-Europa was gretig om het Westen van nabij te leren kennen.

Er werd een project bedacht om studenten uit Tsjechië en Hongarije die in eigen land de Nederlandse taal en cultuur bestuderen, persoonlijk kennis te laten maken met het cultuurgoed van Vlaanderen en Nederland. Contacten werden gelegd met de afdelingen Neerlandistiek van de universiteiten in Praag en Boedapest en plannen gesmeed om een bezoekprogramma samen te stellen voor 16 studenten. Het Presidium zegde subsidie toe, mits beide afdelingen zelf hun bijdrage zouden leveren, zowel in personeel als financieel opzicht. De studenten dienden hun reis naar Gent zelf te betalen, maar voor het overige waren zij onze gasten.

Nadat wij hadden vernomen dat het academiejaar aan de Karelsuniversiteit in Praag pas op 1 oktober begint, zoals destijds in België en Nederland het geval was, werd gekozen voor een bezoekperiode van 6 tot 16 september 2004. Later bleek dat men in Boedapest al eerder begint, wat consequenties had voor de deelname. De delegatie zou aanvankelijk bestaan uit elf studenten: zes uit Boedapest en vijf uit Praag. Op 6 september bleken

echter tot veler teleurstelling slechts zes studenten in Gent te zijn aangekomen: telkens drie van beide universiteiten. Dat weerhield de organisatoren er niet van hun een intensief programma, een heus “taal- en cultuurbad”, te laten ondergaan (pagina 11).

De organiserende afdelingen Gent I en 't Sticht kijken op het project terug met een mengeling van vreugde, trots en zelfkritiek: verheugd over de belangstelling van de studenten, de cohesie binnen de afdelingen en samenwerking erbuiten, trots op het eigen cultuurgoed en met enige zelfkritiek aangaande de communicatie met het buitenland, die beter had gekund. Tijdsdruk heeft daarbij zeker een rol gespeeld. Wij beschouwen het project als een pilootproject voor een uitgebreider programma van contacten met jonge mensen uit Europa die onze landen en de Orde nog niet goed kennen. Als voor deze koers binnen de Orde bredere belangstelling zou bestaan, valt te denken aan uitbreiding van het project na degelijke voorbereiding met de potentiële doelgroep. Wij houden ons aanbevolen voor reacties.

Studenten van het Europacollege

Gent

Taal- en culturbad

Op 6 september mochten de studenten na een lange busreis even uitrusten bij de diverse gastgezinnen, leden van de afdeling Gent I. De volgende dag werd kennis gemaakt met de stad Gent: een stadswandeling, met bezoeken aan de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, het Provinciegebouw en het stadhuis, met een rondleiding door schepen Lieven Decaluwe, lid van de afdeling Gent I. Hierna waren de studenten iets beter vertrouwd met de ingewikkelde politieke situatie in België en de werking van het Vlaams provincie- en stadsbestuur. Op 8 september werd een bezoek gebracht aan de staalfabriek Sidmar; 's middags was er vrije tijd en 's avonds volgden ze de prachtige monoloog *Vincent van Gogh* door Jo Decaluwe, lid van de afdeling Gent II. Theater Tinnenpot was tot de nok gevuld met Princelieden, voor de gelegenheid uit heel Vlaanderen afgezakt.

Op 9 september leidden de gidsen Jo Berten en Paul Vrielynck van de afdeling Brugge de studenten rond in hun geboortestad, met onder meer een bezoek aan het Europacollege. De dag daarna ging het gezelschap naar Brussel, met een bezoek aan de Koninklijke Academie van Wetenschappen en het Instrumentenmuseum, onder leiding van Leo Camerlynck, lid van de afdeling Sint-Genesius-Rode-Beersel. 's Avonds volgde een gezellig afscheidsfeest met heel wat Gentse Prince-vrienden in het Patershol. Daar vernamen we van de studenten dat in het begin van de jaren '80 veel Centraal-Europeaanen nog dachten dat het Nederlands een dialect van het Duits was. Nederlands kennen en kunnen spreken betekent voor de studenten een verhoogde kans op werkgelegenheid. Het komt er immers op aan zich te onderscheiden van de massa, die vaak naast de moedertaal ook Russisch, Frans, Engels en Duits kent. Het dankwoord van twee studentes in vloei-

Apeldoorn

end Nederlands stak de aanwezigen een hart onder de riem.

Op zaterdag 11 september volgde de overdracht aan de Nederlandse zusterafdeling aan de stormvloedkering in de Oosterschelde. Via de Vierbannen ging het naar Amersfoort, waar de nieuwe gastheren hen opwachtten. Op zondag 12 september werd een excursie gemaakt naar Paleis Het Loo in Apeldoorn, met uitleg over de rol van het Huis van Oranje. 's Middags volgde een bezoek aan het Nationaal Park de Hoge Veluwe. Met de gratis witte fietsen ging de rit naar het museum Kröller-Müller, befaamd om zijn collectie schilderijen van Van Gogh en andere impressionisten en om zijn moderne beeldentuin. Op maandag 13 september werd een bezoek gebracht aan Den Haag, met een stadswandeling langs het Binnen- en Buitenhof en het Panorama Mesdag, en aan Leiden, met een stadswandeling en bezoek aan de universiteit. Dinsdag 14 september lag het accent op de 19de-eeuwse droogmaking van het Haarlemmermeer, met een bezoek aan het klassieke gemaal de Cruquius. Het bezoek aan Amsterdam moest worden beperkt tot de Grachtengordel, vanuit de boot bezien. Op woensdag 15 september was het gezelschap te gast bij de beide afdelingen in Nijmegen, met een inleiding over standaardtaal en dialecten door gewestpresident Toon Hagen. In museum Het Valkhof kon de Romeinse en Karolingische tijd aanschouwelijk worden beleefd. En op donderdag 16 september was het alweer tijd voor het afscheid, nadat in Utrecht nog eerst het Domplein was bezocht met zijn 750 jaar oude kerk en toren en zijn kapittelzaal, waar de Unie van Utrecht werd gesloten. Via Rotterdam reisden de studenten naar Gent, waar zij moe, maar voldaan de lange busreis naar huis aanvatten.

An De Moor
Frits de Waard

resp. lid van de afdeling Gent I en 't Sticht

Leuven-Arenberg ontvangt buitenlandse studenten

Op 11 augustus 2004 ontving de afdeling Leuven-Arenberg voor de eerste keer meer dan 100 studenten uit 23 landen die een intensieve taal- en cultuurcursus Nederlands volgden aan het LUC te Diepenbeek. Medelid Jos Wilmots, Presidiumraadslid Neerlandistiek en lid van de afdeling Limburg I, de dynamische organisator sedert het begin van deze jaarlijkse cursus, spoorde onze afdeling aan om een dagje Leuven in het drukke programma in te lassen. Wanneer dan ook nog gewestcoördinator neerlandistiek Paul Jacobs de aanvraag voor een financiële bijdrage van het algemeen secretariaat toegezegd kreeg, zat men op de goede weg. Het stadsbestuur leverde actieve medewerking door vier gidsen en het Cultureel Centrum ter beschikking te stellen. Na een zonovergoten wandeling door het Begijnhof en langs de universitaire colleges kwam het meer theoretische gedeelte aan de beurt: het gewaardeerde welkomstwoord door de burgemeester werd gevolgd door een uiteenzetting door ons medelid Edward De Maesschalck over de geschiedenis van de stad Leuven, zoals steeds bijzonder boeiend en vlot gebracht. Niet evident met zo'n uitgebreide groep, maar het middagmaal verliep vlekkeloos in verschillende restaurants. Nadien werd nog even verder genoten van de zomerstemming en de volle terrasjes om dan de – alweer te korte – dag af te sluiten met een ongetwijfeld "gesmaakt" bezoek aan de brouwerij van Hoegaarden. De 17 aanwezige Orde-leden van de afdeling Leuven-Arenberg en hun partners waren verheugd dit bezoek te kunnen organiseren en hebben er minstens evenveel genoeg aan beleefd als de bezoekers zelf. Een initiatief dat voor herhaling vatbaar is!

Dirk Symons
secretaris van de afdeling
Leuven-Arenberg

Twente-Achterhoek te gast in Roeselare

Om ons ervan te overtuigen dat een verre vriend absoluut niet onder hoeft te doen voor een goede buur, ondernamen wij op zaterdag 9 oktober de lange reis uit Twente en de Achterhoek naar de stad van Albrecht Rodenbach en Guido Gezelle. Eerlijkheids-halve moet daarbij vermeld worden dat Rodenbachs naam ons niet allen even bekend voorkwam, noch dat wij ons vooraf behoorlijk verdiept hadden in de verzen van Gezelle, maar daar hadden onze Roeselaarse gastheren en -vrouwen bij de samenstelling van het programma terdege rekening mee gehouden. Nadat zij ons in hechte kameraadschap hartelijk en gastvrij verwelkomd hadden, begonnen wij aan een thematische wandeling door de stad, waarbij onze bevlogene gidsen Romain Vanlandschoot en Paul Thoen ten volle de gelegenheid te baat namen om ons de onschatbare betekenis van Roeselares grote zonen in te prenten. Wij zagen het geboorte- en sterfhuis van Rodenbach, toefden bij zijn graf en voegden de blauwvoet toe aan onze ornithologische kennis. In de hoge gangen en verstilde kapel van het Klein Seminarie werden we van heel nabij herinnerd aan Gezelle, "de essentiële dichter bij Gods genade", zoals August Vermeylen hem typeerde, die hier precies 150 jaar geleden als docent werd aangesteld.

Een van de schepenen van Roeselare sprak ons toe in de hal van het stadhuis, waar ook de beide voorzitters, Noël Lust en Trix Vogelaar, zich niet onbetuigd lieten en vriendelijke dames zich soepel door de samengedromde menigte bewogen, links en rechts tot de rand gevulde glazen uitdelend. 's Avonds, tijdens de copieuze maaltijd in restaurant Park Rodenbach, konden wij proefondervindelijk vaststellen hoezeer Karel Van de Woestijne het bij het rechte eind had toen hij uitriep: "Vlaanderen, o welig huis, waar we zijn als genooden aan rijke taafelen!" Er werd naar hartelust geklonken op het welzijn van de Orde in het algemeen en op de hechte vriendschapsband tussen onze beide afdelingen in het bijzonder. Noël en Trix hielden toespraken die klonken als een klok en de muzikanten van Joost Vanbrussel zongen en speelden de sterren van de hemel. Namens Twente-Achterhoek bood Sipke Dronkers de Vlaamse vrienden een authentieke midwinterhoorn aan, waaruit Noël Lust volstrekt tevergeefs een aanvaardbare toon trachtte te persen. Uit handen van secretaris Luc Bulckens ontvingen de Twentenaren en Achterhoekers een bloemlezing uit het werk van Guido Gezelle, beschikbaar gesteld door uitgeverij Lannoo. Geen wonder dus dat wij te middernacht "ziel tevreden, hert gerust", om met Rodenbach te spreken, terugkeerden naar onze slaapstede in het Parkhotel. "Roeselare, een sfeer van uit en toch thuis zijn. Roeselare, een stad om van te houden" belooft het stadsbestuur in zijn propagandafolder. En die kwalificatie geldt niet minder voor de Roeselaarse, Izegemse en Tielse Prince-gezinden, die hun noordelijke Orde-broeders en -zusters een onvergetelijke dag bezorgden.

Wim Wijnands

redactielid en lid van de afdeling Twente-Achterhoek

Verslag van het presidium

zaterdag 2 oktober 2004

MEDEDELINGEN DOOR DE PRESIDENT

Beneluxverdrag

In een nota over het einde van het huidige Beneluxverdrag in 2008 heeft An De Moor gevraagd om via het presidium aan deze problematiek minimum een afdelingsvergadering te besteden. De bedoeling is verder een speciaal themanummer van de **Nieuwsbrief** te laten verschijnen en mee te werken aan een mogelijk congres. In het dagelijks bestuur werd beslist een werkgroep op te richten onder leiding van Ronald De Wilde om het onderwerp Benelux 2008 verder te behandelen.

Nieuwsbrief

Iedereen gaat ermee akkoord dat de **Nieuwsbrief** naar vorm en inhoud positief evolueert. Frank Hellemans van de afdeling Mechelen wordt in de redactie opgenomen. In de toekomst zullen de nummers onder folie worden verzonden, zodat de **Nieuwsbrief** intact op zijn bestemming zal geraken. Er wordt gewerkt aan een speciale editie in het kader van 50 jaar Orde in 2005.

Gelijkgerichte verenigingen

Er zal verder van gedachten worden gewisseld met deze verenigingen, voornamelijk rond het project Benelux 2008. Europees Parlementslid Annemie Neyts en voorzitter van het Vlaams-Nederlands Huis te Brussel heeft laten weten dat zij bereid is de Orde te ontvangen voor een constructieve samenwerking.

TERUGBLIK ALGEMENE LEDENDAG 2004

Het verloop van de Algemene Ledendag in Antwerpen wordt uitvoerig besproken. In het geheel gaf deze dag een verwarmend gevoel van tevredenheid en blijdschap: een groot aantal aanwezigen en een verzorgde organisatie, met aan het hoofd een standvastige voorzitter, Jozef Crousens. U vindt een uitvoeriger verslag elders in dit nummer.

VOORBEREIDING ALGEMENE LEDENDAG 2005

Vic Nachtergaele geeft een overzicht van de stand van zaken. Alles zal in het Concertgebouw van Brugge verlopen. In de voormiddag zullen een viertal spreekbeurten met debat worden gehouden en in de namiddag volgt een feestelijke zitting met terugblik op het verleden en de visie op de toekomst. Hoofdspreker is Luc Devoldere (*Ons Erfdeel*) met een schets van de culturele relaties Vlaanderen-Nederland en Europa: kansen en bedreigingen. De dag wordt afgesloten met een receptie en banket.

ADMINISTRATIEF BELEIDS- EN ACTIVITEITENVERSLAG

De algemeen secretaris geeft commentaar op de nota waarin een overzicht wordt gegeven van de gebeurtenissen uit het voorbije Prince-jaar. De voornaamste punten uit deze nota zijn het Plan van Aanpak, de Neerlandistiek, de Algemene Ledendagen, de **Nieuwsbrief**, de webstek, de nieuwe afdelingen, het bezoek aan de gewesten en afdelingen en het aantal vergaderingen. Het presidium hecht zijn goedkeuring aan dit document, dat eveneens zal worden voorgelegd aan de algemene raad.

PRESIDENTSVERKIEZING 2005

Een ontwerp "Profielschets van de nieuwe president", met een uitvoerige inleiding van Wim Kok, wordt aan het presidium voorgelegd. Na een uitvoerige gedachtewisseling wordt gevraagd de inleiding te verkorten en de profielschets minder dwingend voor te stellen. Op het volgende presidium zal de nieuwe tekst worden besproken in het vooruitzicht van de algemene raad in december.

WEBSTEK

Ronald De Wilde geeft commentaar op het huidige gebruik van de webstek: nog onvoldoende geregistreerden en vooral onvoldoende bezoek van de geregistreerden. Nochtans zit onze webstek vol informatie, zeker als men als geregistreerd lid de ledenzone bezoekt. De webstek mag gezien worden en geeft enorm veel mogelijkheden om de doelstellingen inzake interne communicatie en debatacultuur te bevorderen. Dit is zonder twijfel het medium van de toekomst. Vanuit de gewesten, uitgezonderd Brabant-West, Brabant-Oost, Limburg en Schelde-Dommel, verwacht men een grotere inzet.

Paul Peeters

*algemeen secretaris Orde van den Prince
lid van de afdeling Voorkampen*

De Orde en de Nederlandse cultuur

Bij de installatie van nieuwe leden in de afdelingen van het Gewest Holland-Groningen is de reglementair vereiste vermelding van de rechten en plichten van de leden voor mij de aanleiding om een beschouwing te geven over de actualiteit van het begrip “cultuur”, met toepassing op de mij bekende gang van zaken bij de betreffende afdeling. De “Nederlandse cultuur” is immers de doelstelling van de Orde, op basis van haar sociale functie, ethisch genormeerd door vriendschap en verdraagzaamheid. Wordt het (nieuwe) lidmaatschap nog steeds bepaald door die doelstelling? Anders heeft het voortbestaan van de Orde alleen zin als sociëteit van vriendelijke reünisten, genietend van het goede der aarde.

Edward De Maesschalck wees in een interessante voordracht over de geschiedenis van de Orde op het elitaire karakter als richtinggevend, dat wil zeggen dat de leden (willen) behoren tot een groep met een hoog maatschappelijk aanzien. Laat ik maar meteen zeggen dat ik in het schema elite-massa niet geloof. Mijns inziens geeft elke mens in eigen vrijheid en verantwoordelijkheid op basis van zijn gaven, bewust of onbewust, vorm aan de maatschappij, in welke niche hij of zij ook leeft en werkt. Anders gezegd, het gaat bij cultuur om het alledaagse werk. In het schilderij van Pieter Bruegel *De val van Icarus* (1558) kan dat alledaagse afgelezen worden. Icarus, de strever naar het hoogculturele – het goddelijke licht, het ultieme, het bij uitstek schone – valt in zee. Tragisch zinkt de mooie jongeling in het zilte nat, ongezien door de omhoog kijkende herder, de naar de aarde gerichte boer, het vissertje. Zij gaan gewoon door met hun dagelijks werk. Zelfs de koopvaarder (= economie) koerst niet-geïnteresseerd in die val door.

Elite versus massa

Het idee van een leidende elite en een massa, gedreven door genot en rellen, is een oude gedachte uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Het schema elite-massa is in de huidige mening- en theorievormende publicaties al enige tientallen jaren verlaten. Bijvoorbeeld hoogopgeleide specialisten gedragen zich dikwijls autistisch. En ook: het echech in Europa van de beide wereldoorlogen met alle ellende van dien heeft doen beseffen dat kennis en macht principieel onvoldoende zijn voor het verwerkelijken van idealen en het beteugelen van kwaad. Maar ook als denkstructuur is het schema niet te handhaven, omdat het dogmatisch uitgaat van twee types van mensen.

Wat betekent voor ons in de Orde “cultuur”? Hebben we van dat begrip een soort van ideaalbeeld – bijvoorbeeld kunst, wetenschap, techniek – of behoort het tot ons leven van alledag? Of komt die vraag niet aan de orde? Beperken we ons in de Orde tot de sociale cohesie van de afdeling met een o, zo gezellig borreltje en etentje met een boeiende inleiding, waar we als grijsaards ongegeneerd bij in slaap mogen vallen?

Is ons idee van cultuur bepalend voor de beleidskeuze bij de werving van nieuwe leden? Stemt het profiel van de kandidaat overeen met ons idee van cultuur, bijvoorbeeld in de zin van het hogere (wat dat dan ook moge zijn)? Moeten het zijn: publiek bekende, openbare bestuurders, hoge ambtenaren, wetenschappelijk of kunstzinnig geschoolden? Of is eenieder die geïnteresseerd is in de Nederlandse cultuur, welkom?

Definitie van cultuur

Uit het gesprek van de huidige president Wim Kok met Guido van Gheluwe (zie **Nieuwsbrief** van maart-april 2004) blijkt dat vanaf het begin voor de oprichters de wijze van omgang met elkaar duidelijk is geweest: vriendschap - verdraagzaamheid - levensstijl - persoonlijke betrokkenheid. Guido heeft van het begin af aan getracht de nadruk te leggen op het “er zijn” van de Orde: “De vereniging was er, is er en zal er zijn”, ze is “bedoeld voor Vlamingen en Nederlanders, waar ook ter wereld”. In dit interview lijkt het erop dat dit religieus aandoende adagium het belangrijkste was voor de oprichters. Toch wil men geen nieuw religieus genootschap. Uit het interview blijkt de doelstelling cultureel: kennis nemen van het waardevolle van de Nederlandse cultuur en dat uitdragen in de persoonlijke ontmoetingen. Dat begrip “cultuur” wordt niet nader omschreven; er wordt omheen gespeeld en ook – opmerkelijk – gevraagd om een definiëring ervan.

De Nederlandse cultuur is richtinggevend voor de activiteiten van de Orde. Het Plan van Aanpak poogt nieuwe wegen te vinden, ook in maatschappelijke zin. Waar staat/n (de leden van) de Orde voor vanuit die doelstelling van de Nederlandse cultuur?

Tegenwoordig is het begrip “cultuur” niet meer eenduidig. Vanuit een oudere opvatting – die overigens nog steeds geaccepteerd wordt – heeft cultuur alles te maken met menselijke vormgeving van de (natuurlijke) omgeving en daarmee ook van zichzelf. Onder invloed van de cultuurantropologen is het begrip echter meerduidig geworden, omdat ze door de bestudering van gewoonten van andere volken in de praktijk vele vormen van gedrag ontdekten met onderling verschillende normen en

waarden. Nu gaat het erop lijken dat elke organisatie, vereniging, genootschap een eigen cultuur heeft, die afwijkend is van de ander. Onze soort voelt zich bedreigd door de andere. In de “multiculturele samenleving” wordt “integratie” het probleem; aanpassing wordt een vereiste voor alle burgers. Blijkbaar zijn er onderling onherleidbare culturen. Uit de kranten blijkt dat cultuur een soort containerbegrip is geworden: bedrijfscultuur, onderhandelingscultuur, cultuurpessimisme enz. Wat verstaan wij dan nog onder “cultuur”, niet alleen theoretisch, maar ook praktisch? En wat is dan nog het bijzondere van de *Nederlandse cultuur*?

Continuïteit

Wim Kok wijst in bovenvermeld interview terecht op het gebruik door de oprichters van een zware term als “zending”. Niet voor niets gebruikt ook Guido van Gheluwe een religieus aandoende uitspraak inzake het zijn van de Orde. Immers cultuur kan in zijn radicaliteit – dat wil zeggen als de religieuze verworteling ervan wordt bedacht – een strijd op leven en dood gaan betekenen. “*De ene zijn God is voor de ander zijn duivel*”, zo werd in de vorige eeuw reeds gezegd. Voorbeelden daarvan maken we nu in al hun vernietigende afschuwelijkheid mee.

De oprichters van de Orde hebben mijns inziens juist daarom voor de gedragsnormen van *vriendschap* en *verdraagzaamheid* gekozen. Ze stelden wel “geloof in... de zending van de cultuur der Nederlanden” voorop, maar voegden daaraan onmiddellijk toe hoe die activiteit uitgevoerd diende te worden: “...verbondenheid met de gemeenschap. Hechte kameraadschap...”. Ze kozen voor de weg van de persoonlijke verantwoordelijkheid. Met de gestelde normen van respect voor de ander is er de mogelijkheid van vrije uitwisseling van gedachten. Daarmee wordt in culturele zin gekozen voor de weg van vorming van de eigen en andermans mening door middel van het persoonlijke gesprek. Terug naar Bruegels schilderij: je gewone alledaagse werk doen, dat is het gesprek van de dag voor de Orde.

Jacob Santema
gewestpresident Holland-Groningen
lid van de afdeling Leiden

Nieuws uit de Verenigde Staten

Afdeling Manhattan bekommerd om Nederlandse wortels

Slechts weinige bezoekers die vandaag in Manhattan aankomen, geven er zich rekenschap van dat dit ooit een Nederlandsprekend gebied was. Zelfs goed geïnformeerde en veelgelezen columnisten, zoals David Brooks in de *New York Times*, schrijven, blijkbaar spontaan, dingen als: "...has marked our national style from the moment British colonists landed on North American shores." Over de Nederlandse vestiging voordien in Nieuw Nederland, nochtans geen klein gebied, lezen we geen woord. "Geen wonder", zegt Russell Shorto in zijn eerder dit jaar verschenen boek *The Island at the Center of the World*, "als je weet dat de Engelsen aartsvijanden waren van de Nederlanders en de Engelsen de overwinnaars waren." De winnaar schrijft nu eenmaal de geschiedenis.

Het belang van het Nederlandse erfgoed voor Amerika is nochtans zeer groot. Zo groot, dat men de geschiedenis zou moeten herschrijven. Voor de leden van de Orde van den Prince, afdeling Manhattan, bieden een aantal samenlopende gebeurtenissen niet enkel de kans om deze geschiedenis te herschrijven, maar ze ook te

herbeleven. Prince-lid Joep de Koning beijvert zich al verscheidene jaren voor het project van een openluchtmuseum op Governors Island, gelegen tegenover Breukelen (Brooklyn), gewijd aan de tolerantie. De Orde van den Prince kon zich geen betere naam wensen.

Hierna volgen enkele bijzonderheden over dit project, maar daarnaast is er het boek van Russell Shorto, dat de voorbije zomer ook in het Nederlands verschenen is (zie kaderstukje). Zoals de auteur vermeldt, dankt hij de bronnen voor zijn boek aan het vertaalwerk van Prince-lid Dr. Charles Gehring, eveneens lid van de afdeling Manhattan en specialist in het Nederlands van de 17de eeuw, die zijn levenswerk maakt van de vertaling van de omvangrijke documenten in het bezit van de Staatsbibliotheek van New York in Albany. Via Prince-lid Hubert de Leeuw houdt de afdeling Manhattan ook contact met de organisatoren van de tentoonstelling over Nieuw Nederland, onder impuls van Sara Wiest. Een inleiding tot deze belangrijke gebeurtenis, van de hand van germaniste Greta H. Wagle, sluit onze bijdrage af.

Europese inwijkelingen verwelkomd werden in hun nieuwe land. Maar Hudson moet eerst een eilandje meer naar het oosten voorbijgeven zijn, dat misschien nu minder opvallend is, maar niet minder belangrijk voor Amerika's erfgoed. *Governors Island*, een voormalige US Navy-basis die onlangs aan de staat New York werd overgedragen, was de plaats van de eerste Nederlandse vestiging in Amerika in 1624. Oorspronkelijk "Noten Eylant" genoemd omwille van de vele notenbomen op het eiland, ligt Governors Island slechts een steenworp verwijderd van de zuidelijke tip van Manhattan, waar de stad Nieuw Amsterdam, de hoofdstad van de provincie Nieuw Nederland — die nu de staten New York, New Jersey, Delaware en Connecticut omvat — een jaar later, in 1625, gesticht werd.

Op dit ogenblik bestaat de kans dat Governors Island zijn plaats in de geschiedenis gaat verliezen en herleid wordt tot een roemloos eiland. Klaar voor ontwikkeling, berust de toekomst van het eiland in de handen van de

Nieuw Amsterdam

De Amerikaanse historicus Russell Shorto geeft in *Nieuw Amsterdam, Eiland in het Hart van de Wereld* een levendig beeld van de Nederlandse beginjaren van wat nu de stad New York is. Shorto wil met zijn boek

aantonen dat de Nederlanders de basis hebben gelegd voor het huidige New York en niet de Engelsen, zoals de Amerikanen blijkbaar op school leren. In de VS heerst het beeld dat de nederzetting Nieuw Amsterdam bestond uit een zootje ongeregeld van hoeren, zuipschuiten en zeeschuimers. Pas nadat de Engelsen de macht overnamen, zou de stad tot bloei zijn gekomen. Shorto toont aan dat het juist de Nederlanders waren die de stad tot bloei brachten. De sterke economische positie van Nieuw Amsterdam was de reden dat de Engelsen de stad wilden hebben. Een stad bovendien die al onder Nederlands bewind was uitgegroeid tot een smeltkroes van nationaliteiten en culturen. Shorto heeft zich verdiept in enorme hoeveelheden vergeeld archiefmateriaal, waarvan nog slechts een deel in het Engels is vertaald. Dankzij dit werk is hij erin geslaagd een beeld te scheppen van de eerste bewoners van Nieuw Amsterdam. Met zijn boek heeft Shorto een belangrijk stuk Nederlandse geschiedenis in Amerika toegankelijk gemaakt voor een groot publiek.

Russell Shorto, *Nieuw Amsterdam. Eiland in het Hart van de Wereld*, Uitgeverij Forum, 2004, 19,95 euro, ISBN 90-225-3813-3

Historisch Nieuw Amsterdam

Het boek *Stakes claim on Governors Island* van Nancy Greenway verscheen in een Nederlandse vertaling en verkorte versie van Jozef Verbraeken, secretaris van de afdeling Manhattan. Het mag haast ongelooflijk lijken, maar het was op de nu eerloze datum van 11 september van het jaar 1609 dat kapitein Henry Hudson van de Nederlandse Oost-Indische Compagnie voor het eerst door het nauw binnenzeilde in de New Yorkse haven en aldus in een nieuwe wereld terechtkwam. Varend naar de rivier toe, kwam Hudson langs enkele eilandjes, waarvan er drie van bijzondere betekenis zijn geworden voor het erfgoed van een natie die toen nog in haar kinderschoenen stond.

Ten westen lag wat we nu *Liberty Island* noemen, waarop later het Vrijheidsbeeld zou worden opgetrokken, een geschenk van Frankrijk, Amerika's bondgenoot in de strijd voor onafhankelijkheid, en een baken voor allen die naar vrijheid zochten. Daarachter ligt *Ellis Island*, de nu mooi herstelde drempel waarover massa's 19de- en 20ste-eeuwse

De centrale toren van het Delaware & Hudson Railroad-gebouw (D & H Building), waarvoor de middeleeuwse Lakenhal in leper als architecturaal voorbeeld diende. Hier zal de prestigieuze tentoonstelling over Nieuw Nederland in 2006 plaatsvinden.

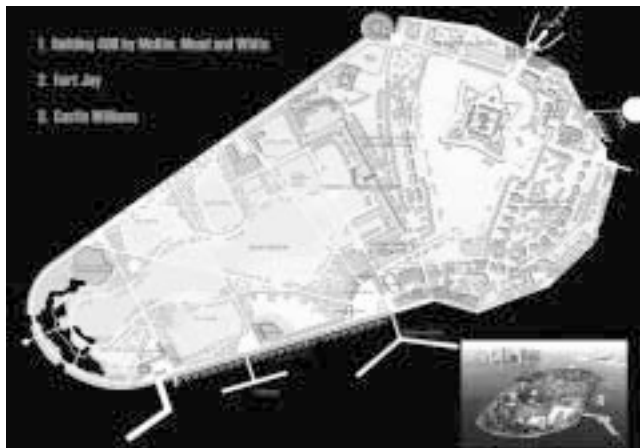
wetgevende macht van de staat New York. Een belangrijke poging wordt thans ondernomen om dit tijdloze erfgoed te vrijwaren. De eerste vestiging op Governors Island gebeurde op grond van de natuurlijke wet of de "Rights of Man"-doctrine, waaronder de individuele vrijheid, godsdienstige verdraagzaamheid en etnische en economische vrijheid bloeiden, die samen de grondslag vormden voor een grote Amerikaanse republiek en een erfenis opbouwden, waarvoor de natie nog steeds bereid is te vechten.

Openluchtmuseum

Joep de Koning, een geboren Nederlander, maar sedert lang New Yorker en stichter en afgevaardigd bestuurder van de Stichting voor Historisch Nieuw Amsterdam (*"Foundation for Historic New Amsterdam"*), is een gepassioneerde pleitbezorger van het erfdeel van Nieuw Nederland. "Verdraagzaamheid is de levensader voor vrijheid, die zo fundamenteel is voor het overleven van de westerse beschaving", zegt De Koning. "Het legaat van Governors Island moet gevrijwaard worden."

In het midden van de jaren '90 kwam Joep de Koning naar buiten met zijn concept voor een openluchtmuseum, dat gewijd zou zijn aan de verdraagzaamheid in een open maatschappij en de vroege ontwikkeling van New York. Gepland als een vijftig acres beslaand park zonder winstoogmerk, dat ongeveer 30 % van het eiland zou innemen, moet Historisch Nieuw Amsterdam een architectonisch verantwoord 17de-eeuws stadje worden met paviljoenen voor tentoonstellingen, educatieve programma's en vermaak. Het project laat toe de overblijvende 100 acres van het eiland voor andere doeleinden te gebruiken volgens de beschikking van de stad en staat New York. Governors Island zou aldus niet enkel een nationaal gedenkteken en bestemmingsoord kunnen worden, maar ook de vervollediging zijn van de historische driehoek van eilanden in de New Yorkse haven, als symbolen van Amerika's meest fundamentele waarden. Indien de staat spoedig actie onderneemt, zou Historic New Amsterdam kunnen opengaan op 11 september 2009. Op die datum zouden, door een buitengewone samenloop van omstandigheden, zowel degenen die het leven lieten door een daad van afschuwelijke onverdraagzaamheid als de 400ste verjaardag van Hudsons aankomst in New York eervol kunnen worden herdacht.

In mei 2002 keurden de Senaat en Kamer van Vertegenwoordigers van de staat New York een wetgevende beslissing goed en stuurden die aan gouverneur Pataki, waarin erkend wordt dat Governors Island in 1624 de geboorteplaats was van de staat New York en de bron van de Amerikaanse verdraagzaamheid. De culturele stempel van Nieuw Nederland erkennend, aanvaardt de wetgever rekening te houden met de Nederlandse erfe-

Governors Island, waar Joep de Koning een levendig museum over de tolerantie zou willen oprichten dat herinnert aan de Nederlandse wortels van de stad en staat New York.

nis in de planning van nieuwe bestemmingen voor het eiland. Voormalig sterjournalist Walter Cronkite is alvast gewonnen voor dit project en schreef aan Joep de Koning: "Uw concept voor de ombouw van Governors Island verschaft een morele, filosofische en

patriottische basis die aanzienlijk het argument ondersteunt om dit onschatbare erfdeel in het openbaar domein en buiten het bereik van commerciële ontwikkelaars te houden."

Jozef Verbraeken
secretaris van de afdeling Manhattan

Tentoonstelling Nieuw Nederland

Deze tentoonstelling zal plaatsvinden in de SUNY Plaza Gallery, die deel uitmaakt van de Staatsuniversiteit van New York in Albany, en loopt gedurende zes maanden, van mei tot en met oktober 2006. Het is een gezamenlijke onderneming van het New Netherland Institute en de administratie van de Staatsuniversiteit van New York (SUNY Central). Het onderwerp van de tentoonstelling vormen de documentaire geschiedenis en voorwerpen van Nieuw Nederland uit de 17de en 18de eeuw, met als middelpunt de nederzetting Beverwijck en omliggende agrarische vestigingen. De tentoonstelling zal licht werpen op Nieuw Amsterdam en andere nederzettingen in Nieuw Nederland, evenals op de banden tussen de kolonie en de Nederlandse Republiek. De nadruk wordt gelegd op het belang van de Nederlandse geschiedenis voor de Amerikaanse samenleving en de onderlinge verbanden die veelal over het hoofd worden gezien in de traditionele opvattingen van de Amerikaanse geschiedenis.

De tentoonstelling zal bekendheid geven aan en de samenwerking bevorderen tussen de geschiedkundige organisaties uit de streek die traditioneel de "Rensselaerswijk" heet, nu ongeveer omvattend Albany, Rensselaer en Columbia counties, en de nabijgelegen Schenectady, Greene en Schoharie counties. Een aanvullende expositie, die gewijd is aan de architectuur van het D & H-gebouw waar de tentoonstelling plaatsvindt, en het model daarvoor, namelijk de 13de-eeuwse Vlaamse Lakenhal in Ieper, zal eveneens deel uitmaken van het project. De tentoonstelling zal de prestaties van Marcus T. Reynolds, de architect van het gebouw, in een nieuw daglicht zetten. Zijn keuze voor de Vlaams-gotische stijl en de verwerking van historische decoratieve details waren bedoeld als aandenken aan de "Nederlandse" afkomst van de stichters van de stad en scheppen daardoor een groter bewustzijn van Albany's Nederlandse geschiedenis. De ligging van het gebouw in het hartje van het 17de-eeuwse Beverwijck maakt het tot een ideale plaats om een zichtbaar verband te leggen tussen de geschiedenis en het heden.

Door zorgvuldig uitgezochte originele manuscripten en vertalingen te tonen die belangrijke aspecten van het leven in Nieuw Nederland illustreren, zal de tentoonstelling het belang van deze documenten naar voren brengen en verduidelijken. 17de-eeuwse Nederlandse manuscripten, zoals notulen van rechts- en raadszittingen, notariële bescheiden, correspondentie en landregistraties, zijn toegankelijk geworden dankzij bijna 30 jaar onderzoek en vertalingen van het New Netherland Institute. Deze unieke bron is van onschatbare waarde voor onderzoekers in wijd uiteenlopende takken van de wetenschap. Publicaties daarover zullen opnieuw onderwerpen belichten zoals de relaties met de Indianen, de culturele en etnische verscheidenheid, de kerk en het begin van de sociale verzorging, de rol van de vrouw, de invloed van de Nederlandse wetgeving op de huidige regeringsvorm en grondwet en de resten van de Nederlandse volkscultuur en materiële aspecten van de samenleving.

Nieuws uit Zuid-Afrika

Gedienstige ANNA wil helpen in Zuid-Afrika

ANNA staat voor het woordenboek Afrikaans-Nederlands, Nederlands-Afrikaans. Wat volgt, is een samenvatting van een voordracht die drs. Harry Brinkman, voorzitter van de Stichting ZASM, op 3 april 2004 heeft gehouden voor de afdeling Kaap de Goede Hoop en gasten uit de taalgemeenschap in het Huis der Nederlanden in Pinelands, Kaapstad.

Het gaat bij ANNA om een vertaalwoordenboek in handwoordenboekformaat met 40.000 woorden. Bij het samenstellen ervan wordt dankbaar gebruik gemaakt van het Vlaams-Nederlandse regeringsprogramma voor het maken van woordenboeken tussen het Nederlands en andere “kleine” talen in de Europese Unie. In het kader van dat programma is specifieke informatietechnologie ontwikkeld om woordenboeken goedkoper en sneller te maken dan op de traditionele manier. Het Afrikaans kwam in dat programma evenwel niet voor, zodat ANNA op particulier initiatief berust, namelijk op dat van de Nederlandse Stichting ZASM, die de Nederlands-Zuid-Afrikaanse betrekkingen behartigt uit de opbrengst van haar vermogen en daarmee onder meer het Zuid-Afrika Huis in Amsterdam betaalt (zie ook het kaderstukje). ANNA wordt door de ZASM gefinancierd, samen met de Universiteiten van Stellenbosch en Potchefstroom en de Nederlandse Van den Berch-van Heemstede Stichting. Gezamenlijk hebben zij in 1999 voor dit project 320.000 euro ter beschikking gesteld.

Samenwerking over de grenzen

Het maken van ANNA staat onder leiding van Prof. Willy Martin van de Vrije Universiteit Amsterdam, Prof. Luc Renders van het Limburgs Universitair Centrum (LUC) in Diepenbeek-Hasselt en Prof. Rufus Gouws van de Universiteit Stellenbosch. Het werk is in 2000 aan de Universiteit Stellenbosch begonnen met het deel Nederlands-Afrikaans, dat nu als elektronisch databestand klaar is. Het werk aan het deel Afrikaans-Nederlands kan eind 2005 klaar zijn, zodat de amalgamatie in 2006 en de eigenlijke uitgave in 2007 kunnen plaatsvinden. Uitgever is de woordenboekuitgeverij Pharos, die deel uitmaakt van het Naspers-concern in Kaapstad.

Het doel van het ANNA-project is niet alleen het maken van een tweetalig woordenboek, maar ook het beschikbaar stellen van de daarvoor gebruikte informatietechnologie ten dienste van het veeltalige Zuid-Afrika, waar nog vele woordenboeken tussen de verschillende talen moeten worden samengesteld. De technologie is ten dele ontwikkeld in het kader van het reeds genoemde Nederlands-Vlaamse overheidsprogramma en ten dele van het

ANNA-project. Elementen daarin zijn:

- een *referentiebestand*, elektronisch vastgelegd, in dit geval van het Nederlands, met 40.000 woorden, geselecteerd op hun frequentie van gebruik en nauwkeurig beschreven, zodat groepen vertalers daaruit de vertaling naar een andere taal, in dit geval het Afrikaans, kunnen maken, eveneens in de vorm van een nauwkeurig vastgelegd databestand;
- een *omkeringsprogramma*, waarmee een woordenboek Afrikaans-Nederlands per computer in ruwe vorm kan worden afgeleid uit het reeds gemaakte bestand Nederlands-Afrikaans, zodat dit vervolgens aangevuld en verbeterd kan worden aan de hand van Afrikaanse bestanden;
- een *amalgamatieprogramma*, zodat alleen die woorden die tussen de twee talen verschillen (omdat zij maar in een van beide talen voorkomen of een ongelijke betekenis hebben dan wel ongelijk worden gebruikt), worden geïdentificeerd.

Toonaangevend voorbeeld

Het amalgamatieprogramma is specifiek voor ANNA ontworpen en is een internationale innovatie in de lexicografie. Tussen nauw verwante talen, zoals het Nederlands en het Afrikaans, zijn nog maar heel weinig woordenboeken gemaakt. Als zo'n woordenboek op de gebruikelijke manier wordt gepresenteerd, vindt de gebruiker veel te veel nutteloze informatie, zoals beschrijvingen waaruit blijkt dat er helemaal geen verschil is. Concentratie op de verschillen geeft een efficiënte formule voor het produceren van gebruikersvriendelijke woordenboeken. Dat is van groot belang voor de vele verwante talen in Zuidelijk Afrika. Aan het slot van het ANNA-project behoort er dus niet alleen een woordenboek Nederlands-Afrikaans, Afrikaans-Nederlands te zijn, in een gepubliceerde en geamalgameerde vorm en als twee publiek toegankelijke databestanden, maar ook een “benchmark” voor de activiteiten op lexicografisch gebied in veeltalig Zuid-Afrika.

Bovendien kan Pharos dan vertrouwd zijn met de technieken van referentiebestanden, omkering en amalgamatie aan de hand van een referentiebestand Afrikaans. Als van zo'n bestand vertalingen naar “zwarte” talen in Zuid-Afrika worden gemaakt, kunnen via een nog te ontwerpen specifiek programma woordenboeken tussen die zwarte talen, in

een ruwe vorm, per computer worden afgeleid via het Afrikaanse bestand als onzichtbaar tussenstation. Daarmee zouden de efficiëntie en de kwaliteit van de woordenboekvoorzieningen in Zuid-Afrika zeer gediend zijn op een wijze die recht doet aan het grondwettelijke regime van gelijkheid voor de twaalf officiële talen in het land. Het maken van zo'n tussenstationprogramma behoort niet tot de taken van ANNA, maar een experiment in die richting zou een relatief goedkoop vervolg kunnen zijn.

Drs. Harry Brinkman
voorzitter Stichting ZASM

De Stichting ZASM

De Stichting ZASM is voortgekomen uit de vroegere Nederlands-Zuid-Afrikaanse Spoorwegmaatschappij (NZASM), die eind 19de eeuw op verzoek van president Paul Krüger spoorwegen aanlegde in Zuid-Afrika. De stichting werd opgericht in 1908. De doelstelling van de Stichting ZASM is het bevorderen van de culturele en economische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika en met name het dienen van het Nederlandse belang in Zuid-Afrika. De stichting tracht haar doelstelling te bereiken door:

- Het Zuid-Afrika Huis in Amsterdam in stand te houden.
- De daar gevestigde instellingen, namelijk de Nederlands-Zuid-Afrikaanse Vereniging, de Stichting Studiefonds en het Zuid-Afrikaanse Instituut, te subsidiëren.
- Het maandblad *Zuid-Afrika* uit te geven. Daarvoor is een onafhankelijke redactie opgericht, die verantwoordelijk is voor de productie en verspreiding van het tijdschrift. Het wordt onder andere verspreid onder de leden van de Nederlands-Zuid-Afrikaanse Vereniging.
- Het verlenen van subsidies aan projecten die passen bij de doelstelling van de Stichting. Daarbij is samenwerking met een Zuid-Afrikaanse partner een belangrijke randvoorwaarde. Bovendien moet het project een aantoonbaar Nederlands belang dienen.

Voor meer informatie stuurt u het best een e-mail naar: zasm@zuidafrikahuis.nl

Kunst ook een taal

Rosita Steenbeek

toiletspiegel Prinses Marianne der Nederlanden

Intensive Care

Tot nu toe speelden alle romans van de Nederlandse schrijfster **Rosita Steenbeek**, die al jaren in Rome woont en lid is van de afdeling Rome, zich in Italië af. Dat gold voor *De laatste vrouw*, haar eerste, autobiografische roman over de liefde van een vrouw voor drie Italiaanse heren, maar ook voor *Schimmenrijk* en *Ballets Russes*. Met haar jongste roman is het anders. Die gaat terug op 18 december 2002, toen de schrijfster samen met haar moeder in Nederland tegen een boom knalde en het ongeluk ternauwernood overleefde. Over haar ervaringen in het ziekenhuis, haar revalidatie en haar terugkeer naar het normale leven schreef Steenbeek de autobiografische roman *Intensive Care* (Prometheus, Amsterdam, 2004, 168 blz., 15 euro). Het ongeval gebeurde amper een maand na het overlijden van haar vader. Deze twee ingrijpende gebeurtenissen bepalen de verhaallijn van dit boek. “Ik concipieerde *Intensive Care* als een familiedrama, waarin leven en dood de hoofdrol spelen”, aldus de auteur. “Moeder en ik stonden aan de rand van de dood. Tegelijk waren mijn zus en schoonzus zwanger. Mijn ongeluk heeft me verzoend met mijn vaders dood.” Toch zag ze precies tegen die passage in het boek het meest op. Om de val van het overdreven sentiment te ontlopen, koos de schrijfster bewust voor een droge en eenvoudige toon en doorsteekt ze haar verhaal met momenten van lichtheid en humor. Daarmee zet ze zich bewust af tegen de zwartgalligheid van de dood, die zo sterk haar leven heeft beheerst en ook in haar romans telkens een prominente rol speelt. Intussen woont de schrijfster al 19 jaar in Rome, waar ze beroemdheden als Federico Fellini en Alberto Moravia van nabij leerde kennen. Over het verlies van die vrienden getuigt ze in haar eerdere romans. “Misschien is het mijn opdracht om voortdurend te getuigen van de nabijheid van de dood en van de kostbaarheid van het leven. Misschien is dat de reden dat ik zo gretig ben gaan leven”, aldus Steenbeek.

Dutalis in Zilvermuseum

In het Provinciaal Zilvermuseum Sterckshof in Deurne (Antwerpen) kan u dit najaar het edelsmeedwerk van Joseph Germain Dutalis (1780-1852) en zijn vader, Pierre Gabriël Germain Dutalis (1755-1814), gaan bewonderen. Het behoort tot de top van de edelsmeedkunst in België. “De tentoonstelling plaatst hun productie, die

tussen 1785 en 1844 tot stand kwam, in de schijnwerpers”, aldus museumdirecteur **Anne-Mie Adriaensens**, lid van de afdeling Antwerpen-’t Wit Lavendel. “Voor het eerst hebben we een overzicht gebracht van het edelsmeedwerk dat hofleverancier Joseph Germain Dutalis voor Willem I en de Nederlandse koninklijke familie vervaardigde.” Van de circa 1795 stuks “Dutalis” die in de Nederlandse Koninklijke Verzameling bewaard worden, wordt een representatieve selectie getoond. Daarnaast is er ook prachtig zilverwerk van Prins Frederik en Prinses Marianne uit privé-collecties, het Rijksmuseum in Amsterdam en Paleis Het Loo te zien. De koninklijke opdrachten die na de Belgische onafhankelijkheid werden gerealiseerd, ordetekens en tafelzilver voor Koning Leopold I en indrukwekkende trofeeën voor Koningin Louise-Marie vervolledigen het beeld van dit eens zo roemrijke Brusselse atelier. Samen met de koninklijke grandeur zorgt de petite histoire van de familie Dutalis voor een beklijvend verhaal, dat zowel het grote publiek als de zilverliefhebbers aanspreekt. De tentoonstelling loopt van 7 september tot 28 november 2004 in het Zilvermuseum Sterckshof in Deurne. Het museum is elke dag, behalve op maandag, geopend van 10 tot 17.30 uur. Meer informatie is te vinden op de website: www.zilvermuseum.be

De krekels van de Provence

In *De krekels van de Provence* (Lannoo, Tielt, 2004, 224 blz., 17,95 euro, ISBN 90-209-5734-1) probeert **Gaston Durnez**, lid van de afdeling Mechelen, vanuit zijn Mas — Provençaals voor “landhuis” — de verschillende facetten van het Provence-gevoel te beschrijven. Alleen wie op eigen kracht reist, al wandelend of fietsend, en open staat voor de charmes van deze bijzondere streek in het zuiden van Frankrijk, bereikt vanzelf de staat van genade die we kunnen omschrijven als “leven als God in Frankrijk”. “Het is het gevoel dat je ’s avonds krijgt op een terras, bij een glas wijn, als het leven trager wordt”, aldus de auteur. Durnez is geen zenboeddhist of lyrische filosoof, maar probeert wel zonder grote woorden het geheim van de Zuid-Franse levenskunst te achterhalen. Hij portretteert zichzelf graag terwijl hij met een glas wijn of pastis en een stuk stokbrood in de hand de kunst van het “stilstaande wandelen” beoefent. Op die momenten werkt zijn literaire verbeelding immers het best. Durnez ontloopt zich in dit boek, dat prachtig werd verlucht met tekeningen van Lieve Zegers, tot een

nu eens milde en dan weer satirische observator van het menselijke doen en laten in de Provence. Hij zingt de lof van de plataan, die voor schaduw zorgt, maar hij is ook niet blind voor Becketts scheldtirade tegen de soms bekrompen inwoners van de Vaucluse: “Mer-decluse”. Hij verdiept zich in het Provençaalse heimatgevoel van auteurs als Frédéric Mistral en Jean Giono, maar maakt tegelijk ook reclame voor een “moeilijke” schrijver als Claude Simon. Hij is op zijn best als hij enkele reisgenoten te kijk zet tijdens een conversatie, waarbij zij zich afvragen wat nu juist de charme van de Provence is: “De Natuur, ha, de Gezonde Natuur! (...) Het is duidelijk dat sommigen onder hen vooral van de Natuur genieten als zij haar smakelijkste vruchten tot zich nemen in de schaduw van een restaurant.” De journalist-encyclopedist heeft het verder over Vincent van Gogh en Nostradamus en over het verschil tussen “jeu de boules” en “pétanque”, maar het treffendst zijn de commentaren die hij “tongue in cheek” serveert. Eindelijk weten we nu hoeveel kussen de gastvrouw in de Provence verwacht te krijgen, namelijk vier, en hoezeer bepaalde vormelijke omgangsregels er nog van kracht zijn, zoals het vermijden van elkaar te tutoyeren tot men elkaar beter kent. Hoewel hij soms ook filosofisch uit de hoek komt, blijft Durnez in de eerste plaats een verteller, die graag het menselijke bedrijf observeert. Bespiegelen is zijn lust en leven. In dit Provençaalse brievenboek is hij daarin alleszins voortreffelijk geslaagd.

Van abdijdomein tot villapark

Onder de titel *Van abdijdomein tot villapark* verscheen een prachtig geïllustreerd boek met een belangrijk stuk geschiedenis van de gemeente Schoten, ten noorden van Antwerpen, in een gebied dat de Voorkempem wordt genoemd. **Em. Prof. Roland Baetens**, lid van de afdeling Antwerpen-Plantiniana, verrichtte het wetenschappelijk onderzoek en schreef de twee grote delen, namelijk “Sporen van het verleden” en “De soeticheyt des buytenlevens”. Het kasteel Villershof is het vertrekpunt voor een reis in de tijd doorheen oorlog en vrede naar een verleden toen de cisterciënzers van de abdij van Villers-la-Ville de helft van Schoten beheerden. Het andere deel van Schoten behoorde aan de heren van Breda en later door overerving aan de markiezen van Bergen op Zoom. De laatste eigenaar, Jan IV van Glymes, vocht mee aan de zijde van

Jo Decaluwe

Willem van Oranje tegen Filips II. Naast vele andere kastelen in deze streek is Villershof, gerestaureerd door erenotar Paul Smits, uitgever van dit boek, de getuige van een bewogen verleden. *Van Abdijdomein tot villapark* is een uitgave van Pandora in Antwerpen, 2003, 128 blz., 40 euro.

Vincent van Gogh in Zuid-Afrika

Midden juli verzorgde Jo Decaluwe, acteur, directeur van de Arca-schouwburg en lid van de afdeling Gent II, drie voorstellingen van *Vincent van Gogh* tijdens het Kunsfees in Bloemfontein, Zuid-Afrika. Hij deed dat helemaal in het Nederlands, maar wel met Afrikaanse accenten. Tijdens het jaarlijkse Kunstfeest, dat een week duurt, treden allerlei theater- en muziekgroepen op, waarbij alle voorstellingen iets te maken hebben met de Nederlandse of Afrikaanse taal. Decaluwe was de enige Vlaamse theaterman die er deze zomer optrad. Hij bewerkte *Vincent van Gogh* samen met Jo Gevers, die in de jaren zestig het departement Drama aan de Universiteit van Bloemfontein oprichtte en er vele jaren docent was. Hij speelde deze voorstelling al in 1986 in Vlaanderen en Nederland, maar ook in Frankrijk, Italië, Namibië en Kongo. De uitnodiging uit Bloemfontein was een uitstekende gelegenheid om dit stuk opnieuw boven te halen en een eigentijds karakter te geven. Er bestaan plannen om het stuk volgend jaar ook opnieuw in theater Tinnenpot in Gent op te voeren.

Boezemboeken

Jan Flamend, lid van de afdeling Leuven-Arenberg, verzamelde onder de veelzeggende titel *Boezemboeken* een aantal recensies en essays die eerder verschenen in kranten en tijdschriften. In zijn bijzonder lezenswaardige inleiding, "Recenseren rijmt niet alleen op bekritisieren", noteert hij een aantal bedenkingen bij het recenseren. Hij wijst erop dat de taak van de literaire kritiek niet noodzakelijk bestaat in het neersabelen van auteurs en boeken: "De literaire kritiek heeft een kwaliteitsbewakende functie. In principe is een recensent of criticus een specialist, een geoefende lezer die een oordeel velt over een nieuw verschenen boek en dat ten behoeve van het potentiële lezerspubliek." Terecht benadrukt Flamend de dienende functie van de criticus, die de lezers duiding en richting geeft bij hun lectuur. In

Boezemboeken zijn heel diverse stukken opgenomen, van korte recensies tot meer diepgravende essays en enkele interviews. De stukken van Flamend lezen als betrouwbare gidsen, die ons wegwijs kunnen maken in de overvloed aan publicaties. Vaak grijpt de auteur en recensent de bespreking van een specifiek boek aan om zijn visie te geven op een bepaald genre. Schrijvend over de polemische stukken van Gerrit Komrij, noteert hij onder meer: "Als genre is de polemieek een geïnstitutionaliseerd gegeven, waarbij er meer op de man dan op de bal wordt gespeeld. Dat hoort erbij, men verwacht dat ook van een goede polemieek. Hoe oprecht de verontwaardiging ook, hoe legitiem de aanklacht ook, het blijft een bewust spel met genreconventies, een exhibitie van verbaal en literair vernuft." Waar het zowel voor de lezer als de recensent uiteindelijk om gaat, wordt mooi samengevat door Jan-Hendrik Bakker: "De essentie zit in het tijd geven en moeite willen doen voor iets." *Boezemboeken* is een uitgave van uitgeverij De Cavalerie, 2004, en kan besteld worden bij de auteur: jan.flamend@pandora.be. De prijs bedraagt 15 euro.

Gedrag na Verdrag

Binnenkort is het tien jaar geleden dat de minister-presidenten Wim Kok en Luc Van den Brande het Cultureel Verdrag en enkele andere verdragen tussen Nederland en Vlaanderen ondertekenden in de Rubenszaal van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Naar aanleiding van deze verjaardag verscheen op 25 juni 2004 bij het Davidsfonds in Leuven het boek *Gedrag na Verdrag. Balans en toekomst van de samenwerking Nederland-Vlaanderen*, waarin diverse aspecten van taal en cultuur, geschiedenis, onderwijs en welzijn, sociaal-economische problematiek en Europese samenwerking aan bod komen. Samenstellers zijn Jan De Groof, regeringscommissaris van de Universiteit Antwerpen (UA) en het Limburgs Universitair Centrum (LUC), **Em. Prof. Toon Hagen**, lid van de afdeling Nijmegen en gewestpresident Oost-Nederland, en **Prof. Annick Schramme**, lid van de afdeling Antwerpen-'t Wit Lavendel. Het nieuwe boek werd voorgesteld in dezelfde Rubenszaal, waar het woord werd gevoerd door de samenstellers en de uitgever, maar ook door de heer Eddy Bruyninckx, directeur-generaal van het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, en door Prof. Abram de Swaan, hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Niet minder dan 22 auteurs uit Vlaanderen en Nederland werkten mee aan deze uitgave, die

wordt ingeleid door de voormalige Vlaamse minister-president Bart Somers en de huidige Nederlandse premier Jan-Peter Balkenende. Naast de twee samenstellers vinden we ook onder de auteurs enkele Prince-leden terug, meer bepaald **Guy Janssens**, voormalig Vlaams vertegenwoordiger in Den Haag en VRT-journalist (afdeling Den Haag), **Frank Witlox** van de Universiteit Antwerpen (afdeling Antwerpen-'t Wit Lavendel), **Wim Couwenberg** van de Erasmus Universiteit Rotterdam (afdeling Rotterdam), **Herman Suykerbuyk**, gewezen Vlaams volksvertegenwoordiger en burgemeester van Essen (afdeling Noorderkempen), en **Paul Beugels**, voorzitter van het Comité Buitenlands Cultureel Beleid (afdeling 't Sticht). Samen met hun collega's bezinnen zij zich over wat we het best samen kunnen doen om de positie van beide landen en hun gemeenschappelijke taal in Europa te verstevigen. Vanuit hun expertise en maatschappelijke positie geven zij ons vrank en vrij hun "eigenzinnige" kijk op de Vlaams-Nederlandse samenwerking gisteren, vandaag en morgen. Een aanrader voor wie met meer kennis van zaken wil meepraten over deze belangrijke thema's. *Gedrag na Verdrag* is een uitgave van het Davidsfonds in Leuven, telt 301 pagina's en kost 24,95 euro. ISBN 90-5826-285-5.

Art Nocturne Knocke

Van 5 tot 15 augustus vond in cultuurcentrum Scharpoord in Knocke-Heist de 29ste internationale kunst- en antiekbeurs Art Nocturne Knocke plaats. Zoals gebruikelijk bracht deze beurs weer heel wat uiteenlopende kunstwerken naar de stad aan zee. De belangrijkste troeven van deze kunstbeurs zijn de kwaliteit en de diversiteit van de kunstwerken, gespreid over 50 stands en gepresenteerd met veel zin voor hedendaagse decoratie. Zowel de liefhebbers van antiek als van moderne, actuele kunst komen hier telkens opnieuw aan hun trekken. Een van de aanwezige kunstenaars was **Hubert Minnebo**, lid van de afdeling Oostende. Een reeks monumentale sculpturen van diverse kunstenaars wezen de weg over de Zeedijk en de Meerlaan naar het cultuurcentrum Scharpoord. Deze beeldenwandeling was een van de randevenementen, die dit jaarlijkse kunstgebeuren nog meer allure geven. Daarnaast waren er ook dagelijks demonstraties te zien over de restauratie en bewaring van schilderijen. De organisatoren Chris en Gil Tuteleers kunnen andermaal terugblikken op een geslaagde editie, die heel wat kunstliefhebbers wist te bekoren.

Handboek voor de Koning

Wanneer binnen de Orde van den Prince een publicatie wordt besproken, is dat meestal ofwel omdat de auteur een lid van de Orde is, ofwel omdat de tekst een Prince-gericht onderwerp behandelt. Waarom dan een bespreking van het *Handboek voor de Koning*? De auteurs Robert Senelle, Miel Clement en Edgard Van de Velde zijn geen Prince-leden. Ze zijn respectievelijk emeritus professor van de Universiteit Gent, licentiaat in de Politieke en Sociale Wetenschappen aan de KU Leuven en gastprofessor in Rechtsvergelijking en Grondwettelijk Recht aan de Economische Hogeschool Sint-Aloysius (EHSAL) te Brussel. Prof. Dr. Robert Senelle, de hoofdauteur, is de meest bekende grondwetspecialist en kenner van de monarchie in België.

Is het onderwerp van dit 432 pagina's tellende boek, voorzien van vele eindnota's en een uitgebreide bibliografie, namen- en zakenregister, dan een Prince-aangelegenheid? Op het eerste gezicht zeker niet, hoewel...? Tijdens mijn driejarige functie als algemeen secretaris van de Orde heb ik ondervonden hoe verrijkend het is als Vlaming meer en meer te kunnen samenwerken met Nederlanders. Hoe meer contacten er zijn tussen Vlamingen en Nederlanders, des te meer moet men erkennen dat wij veel van elkaar kunnen leren, meestal omdat er wederzijds zaken zijn die, bij gebrek aan kennis, moeilijk kunnen begrepen worden. Zo heb ik de jongste tijd ondervonden dat mijn Nederlandse vrienden de situatie van de Vlamingen in België moeilijk kunnen inschatten en verwonderd staan over de reacties van Vlamingen op bepaalde situaties. Dat is natuurlijk niet zo abnormaal, wanneer men weet dat België zelfs voor de Belgen een zeer ingewikkeld land is met zijn verschillende talen, gemeenschappen en culturen en met zijn ontelbare regeringen, ministers en wetten, die elkaar op allerlei domeinen overlappen. Een van de pijlers in deze dooreengevlochten levensgemeenschap is de koning, zijn familie en omgeving.

Verhelderend

Het werk dat voor mij ligt, is daarom niet alleen een handboek voor de koning, maar tevens een handboek voor Nederlanders, die aan de hand van de lotgevallen van de Belgische vorsten een verhelderend inzicht krijgen in de merkwaardige toestanden van onze geschiedenis. Niettegenstaande de soms ingewikkelde en erudiete materie leest dit boek erg vlot. Elk hoofdstuk is geïllustreerd met sprekende voorbeelden en sluit daarenboven af met zogenaamde "krachtlijnen", waarin de

kern van het behandelde onderwerp nog even bondig wordt weergegeven.

Het is algemeen geweten dat wij zowel in Nederland als in België met een constitutionele monarchie leven. Is er dan geen verschil tussen de koningin van Nederland en de koning van België? Ja zeker! Terwijl men oorspronkelijk in Nederland een "contractenmonarchie" had – de vorst schonk het volk als het ware een grondwet – kende België een "geaccepteerde constitutionele monarchie": de Belgische grondwet die het parlementair stelsel introduceerde, werd door de vorst "aanvaard". Leopold van Saksen-Coburg-Gotha had het moeilijk met wat het Nationaal Congres van 1830 in dit verband had beslist. Minder last had hij van het feit dat door datzelfde Congres tevens werd bepaald dat de Oranje-Nassaus eeuwigdurend van de Belgische troon zouden zijn uitgesloten.

Ingewikkeld land

Het staatshoofd en de ministers vormen samen de uitvoerende macht en die is één en ondeelbaar. Wij kunnen daar nog aan toevoegen dat dit in België zwaardere gevolgen heeft dan in Nederland, waar de koningin staatshoofd is van een homogene Nederlandse bevolking. In België staat de koning aan het hoofd van verschillende soorten Belgen: Vlamingen, Walen, Duitstaligen en Brusselaars. In iedere groep vindt men bovendien verschillende strekkingen. Wanneer een groep door een gedeelte van de uitvoerende macht (de regering) wordt tekortgedaan, is het andere gedeelte (de koning) mee verantwoordelijk. Zo gaat zijn populariteit in het benadeelde lands-gedeelte achteruit.

Aan de hand van de persoonlijke problemen en politieke verwickelingen waarmee de opeenvolgende staatshoofden geconfronteerd werden, leert men de ingewikkelde geschiedenis van België kennen. Leopold I bestempelde bij herhaling de Belgische grondwet als absurd. Leopold II daarentegen verklaarde dat hij voornemens was een zeer grondwettelijke koning te zijn. "Vergeeten wij echter niet", zo gaan de auteurs verder, "dat hij zich tegenover de Kongo-Vrijstaat als een absolute monarch gedroeg." Sinds de beruchte BBC-televisiereportage weten we intussen nog veel beter hoe gruwelijk het er in Kongo aan toeging en hoe het gebied in handen kwam van België. Albert I voerde in de Eerste Wereldoorlog, buiten de ministeriële verantwoordelijkheid om, persoonlijk het bevel over het leger. De grootste aandacht in het boek gaat naar de "onmogelijkheid van de koning om te regeren".

Daarbij wordt een gedetailleerde ontleding gegeven van de Koningskwesitie met Leopold III (1940-1950) en van de "mini-Koningskwesitie" uit 1990, toen Boudewijn de wet op de zwan-schapsafbreking weigerde te ondertekenen.

Heikele kwesties

Tenslotte vestigen de auteurs de aandacht op twee heikele kwesties. In de eerste plaats hebben zij het over de aan de koninklijke familie verleende dotaties, met inbegrip van de civiele lijst. De vergelijking tussen de civiele lijst in België en in Nederland toont aan dat in België de uitgekeerde som eens zo groot uitvalt als in Nederland, terwijl België qua oppervlakte toch 25 % kleiner is en het aantal inwoners 33 % lager ligt. De auteurs besluiten: "...dat alleen het statuut van de koning en de wijze van troonopvolging duidelijk geregeld zijn in België. De parlementaire monarchie zou erbij gebaat zijn als ook het statuut van de overige leden van de koninklijke familie werd vastgelegd. Het verdient in ieder geval aanbeveling om nu reeds in een regeling te voorzien die zal gelden vanaf de volgende troonopvolging. En waarom zou hierbij de Nederlandse regeling, die een onderscheid maakt tussen het lid zijn van het koninklijk huis en het lid zijn van de koninklijke familie, niet als leidraad kunnen dienen?"

Het tweede aandachtspunt vindt de lezer in de laatste paragraaf van dit omvangrijke werk. "Het zou een historische fout van de monarchie zijn niet bij te dragen tot de verdere ver-fijning van de staatsvorming en de verdere omvorming van het land tot een echt federaal staatsbestel. En daarmee komen we bij een andere vereiste voor de continuïteit van de parlementaire monarchie in België. Alleen de afschaffing van Gemeenschappen en Gewesten en hun vervanging door deelstaten met een zeer ruime autonomie kan de politieke toekomst van het federale Koninkrijk België veilig stellen. Want anders zouden de spanningen tussen de deelgebieden binnen de Belgische federatie wel eens het unificerend vermogen van de monarchie kunnen overstijgen." Merkwaardig toch, als men weet dat de auteurs op pagina 156 nog hun verwondering uitdrukken over het feit dat toenmalig Vlaams minister-president Luc Van den Brande op 11 januari 1993 letterlijk door koning Boudewijn op het matje werd geroepen, nadat hij in een gesprek met de krant *La Libre Belgique* had gepleit voor een nieuwe staatsvorming in de richting van het "confederalisme". Het kan in België snel verkeren!

Paul Peeters

algemeen secretaris Orde van den Prince
lid van de afdeling Voorkempen

WIJ GEDENKEN

- Op 21 juli 2004 overleed op 80-jarige leeftijd **Ward Boon**, stichtend voorzitter en senior lid van de afdeling Tervuren. Ward had oog voor de kleine, eenvoudige mens en betoonde een groot respect voor iedereen, zonder onderscheid. Zijn liefde voor de kunst was groot en hij probeerde kunstenaars te stimuleren zoveel hij kon. Hij was jarenlang een trouw lid van zijn afdeling. Zijn medeleden zullen zijn inzet en gevatheid missen.
- Op 29 juli 2004 is **Toos Saal-Zuurveen** overleden. De afdeling Groningen verliest daarmee een actief en markant lid. Samen met haar echtgenoot Kees Saal was zij stichtend lid van de afdeling Groningen. Toos heeft zich altijd ingezet voor het kinderboek. Met Roel Staats heeft zij het standaardwerk *Van Zedenleer tot Bruintje Beer. Kind, Kindbeeld en Kinderboek door de eeuwen* geschreven en gepubliceerd. Ook zijn er een aantal kinderboeken van haar hand verschenen. Jarenlang was zij voorzitter van de Stichting Kinderboek-Cultuurbezit te Winsum. In de herinnering blijft Toos een vrouw die heel gedreven haar weg ging en zich met bezieling bezighield met de doelstellingen van de Orde en het uitdragen van haar betrokkenheid bij taal en cultuur.
- Op 20 augustus 2004, twee maanden na zijn 70ste verjaardag, overleed **Lou Theunissen**, lid van de afdeling Maastricht en oud-directeur van Holland Optical Company B.V. De maandelijks afdelingsbijeenkomsten kon hij als gevolg van zijn ziekte al lang niet meer bijwonen. In zijn afdeling bleef en blijft zijn naam niettemin onverbreekbaar verbonden met de Algemene Ledendag 2000, waarvan Lou de voorbereiding coördineerde. Mede en misschien wel vooral dankzij zijn inzet is die Algemene Ledendag een groot succes geworden. Lou blijft in de herinnering voortleven als een trouwe Prince-vriend.
- Op 1 september 2004 overleed thuis op 72-jarige leeftijd **Henri Coremans**, sinds 1981 lid van de afdeling Keerbergen. Rik promoveerde 50 jaar geleden tot doctor in de Rechten aan de Leuvense universiteit. Tijdens zijn rijkgevoerde loopbaan, die in Belgisch Kongo begon, was hij achtereenvolgens assistent aan de Gentse universiteit en later buitengewoon docent aan de Vrije Universiteit Brussel. Hij was raadshoofd aan het Arbeidshof in Brussel, kamervoorzitter van de Raad van State en van 1993 tot zijn 70ste jaar rechter in het Arbitragehof. Tot aan zijn overlijden bleef hij ook voorzitter van het Vlaams Commissariaat voor de Media. Zijn vrienden waardeerden vooral zijn sterke persoonlijkheid. Hij was bescheiden, vriendelijk en innemend en zijn eenvoud sierde hem. Bovendien was hij een wijs man.

Wij betuigen de echtgenoten, kinderen, vrienden en familieleden van de overledenen en alle Prince-vrienden die hen goed gekend hebben, onze diepste gevoelens van medeleven.

Leden in de kijker

- **Em. Prof. Marcel Storme**, lid van de afdeling Gent I, is een internationaal erkend jurist met een grote reputatie. Hij wordt dan ook geregeld in het buitenland uitgenodigd om deel te nemen aan congressen of om lezingen te houden over diverse juridische onderwerpen. Zo is hij eerder dit jaar gedurende een maand als hoogleraar opgetreden in Kyoto (Japan), waar hij les heeft gegeven in Internationaal en Europees Procesrecht aan de Ritsumeikan-universiteit.
- Eind mei 2004 werd generaal **August Van Daele**, lid van de afdeling Gent II, benoemd tot ereburger van de stad Sint-Niklaas, samen met drie andere stadsgenoten. Door het verlenen van deze eretitel wil de gemeenteraad de blijvende verbondenheid van haar ereburgers met de stad onderstrepen en hun verdiensten eren. Van Daele is sinds 1 januari 2003 chef defensie van het Belgische leger en vleugeladjutant van Z.M. Koning Albert II. Dit betekent dat hij na de Koning de nummer één is van het Belgische leger.
- In 1979, ter gelegenheid van het Millennium van Brussel, werd voor de eerste keer een Internationale Orgelweek in de Belgische hoofdstad georganiseerd. Dit jaarlijkse initiatief, onder de artistieke leiding van organist-titularis van de Sint-Michel- en Sint-Goedelekathedraal **Jozef Sluys**, lid van de afdeling Pajottenland, is sindsdien uitgegroeid tot een van de muzikale topevenementen in Brussel. In de week van 17 tot 24 oktober 2004 werd dagelijks een orgelconcert gegeven op een waardevol orgel ergens in de hoofdstad en tijdens de orgelwandeling op zaterdag 23 oktober konden de liefhebbers zelfs genieten van vijf orgelconcerten in vijf verschillende kerken, waarvan er een door Jozef Sluys werd verzorgd. Duizenden luisteraars volgden de voorbije jaren met veel belangstelling dit muzikale evenement. Ook in de zomer kunnen zij in het hartje van Brussel terecht voor een reeks Kathedraalconcerten. Zo viel Jozef Sluys ook al te beluisteren op zondag 15 augustus met werken van Titelouze, Bach, Franck, Peeters en Langetuit en op 28 september tijdens het slotconcert ter ere van Edgard Tinel, die 150 jaar geleden geboren werd.
- **Brigitte Grouwels**, lid van de afdeling Brussel, werd deze zomer benoemd tot staatssecretaris van Openbaar Ambt, Administratieve Vereenvoudiging en Gelijkheid van Kansen in de Brusselse Regering. Zij ziet ook toe op de haven van de hoofdstad. Brigitte is licentiaat in de Handels- en Consulaire Wetenschappen en kandidaat in de Oosterse Taal-

en Letterkunde. Zij heeft al een lange politieke carrière binnen de CVP, nu CD&V, achter de rug, want ze is Brussels parlements lid sinds 1992, met uitzondering van de periode 1997-1999, toen ze Vlaams minister van Brusselse Aangelegenheden en Gelijke Kansen was. Jozef Ostyn, al vele jaren medewerker en vertrouweling van Grouwels, is haar kabinetschef. Grouwels staat nu voor de moeilijke taak om de belangen van de Brusselse Vlamingen te verdedigen, onder meer door op te komen voor de Vlaamse rechten in openbare diensten, zoals ziekenhuizen, waar vaak uitsluitend Frans wordt gesproken.

- **Frank Deleu**, penningmeester van de afdeling Brugge, is de voorzitter en bezieler van Musica Flandrica, de v.z.w. die tal van klassieke concerten organiseert op diverse locaties in West-Vlaanderen, maar ook cultuurhistorische bezoeken aan merkwaardige sites organiseert en bovendien aandacht heeft voor gastronomie. Alle concerten van het elfde seizoen zijn terug te vinden in de stijlvolle seizoensbrochure, die op eenvoudig verzoek te verkrijgen is (musicaflandrica@west-vlaanderen.be). Toppers van het lopende seizoen zijn onder meer de Capilla Flamenca, het Goeyvaerts Consort, de Capella Brugensis en L'Entretien des Muses. Daarnaast staan op het programma een hoogstaand kerstconcert in Vivenkapelle, een uitvoering van Bachs *Matthäuspassion* in Aardenburg, de boekenmarktconcerten op zondagvoormiddag in het Damse stadhuis en vier hofconcerten in het neogotische decor van de raadzaal van het Brugse Provinciaal Hof. Wie de nieuwsbrief wil ontvangen om op de hoogte te blijven van al deze initiatieven, kan terecht op bovenstaand e-mailadres of bellen naar het Provinciehuis Boeverbos, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Sint-Andries Brugge, tel.: 050/40.34.25. Meer informatie is ook te vinden op de volgende webstek: www.musicaflandrica.be

Belangrijke data

Algemene raad	11.12.2004
Presidium	27.11.2004
	29.01.2005
	12.03.2005
Algemene Ledendag	24.09.2005
Gewestdagen	
Oost- en Zeeuws-Vlaanderen	30.01.2005
Brabant-Oost en -West	16.04.2005
West-Vlaanderen	16.04.2005
Limburg	28.05.2005
Buitenland	17-19.06.2005